

Spreektekst naar aanleiding van de kamervragen van het lid Van Oven over het aantal verdachte oorlogsmisdadigers in Nederland naar aanleiding van berichten in de kranten.

VOOR U ALLEEN:

Van Oven heeft vragen gesteld over het aantal verdachte oorlogsmisdadigers in Nederland naar aanleiding van berichten in de kranten als zou de IND honderd oorlogsmisdadigers een status hebben verleend. De vragen zijn gesteld op 27 november en het verzoek was voor 1 december te antwoorden. Een concept-antwoord lag hedenmiddag reeds bij de Staatssecretaris. Deze heeft echter een debat gehad in de Kamer.

N.B. Kranten spreken van honderden gevallen en noemen als bron een ambtelijke nota van de IND. Het is onduidelijk op welke nota wordt gedoeld.

ANTWOORD:

Het Openbaar Ministerie wordt door de Immigratie- en Naturalisatiedienst, de IND, pas van een zaak op de hoogte gesteld indien toepassing is gegeven aan artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag. Inmiddels zijn ongeveer 40 zaken aan het OM gemeld. Dat staat vermeld in het antwoord op vragen van de heer Verhagen die heden zijn uitgegaan.

Het Openbaar Ministerie wordt natuurlijk nog niet ingelicht van eventuele toekomstige beslissingen. Dat is waar de krantenberichten op doelen.

De IND is op dit moment bezig met een inventarisatie naar zaken waarin in het verleden wellicht statussen zijn verleend aan vermeende oorlogsmisdadigers welke voor intrekking op grond van artikel 1F in aanmerking zouden komen. Dit onderzoek is nog niet afgerond, en er zijn dus nog geen beslissingen tot intrekking op grond van artikel 1F genomen.

Indien dit gebeurt, zal vanzelfsprekend ook elke intrekking op grond van artikel 1F aan het Openbaar Ministerie worden gemeld.

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.Memo

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Aan

Afd. voorlichting IND

Van

Doorkiesnummer(s)

Datum

Onderwerp

10.2.e

24 november 1999

Vragen van Trouw over Khad-leden

Hier volgt het antwoord op de door Trouw gestelde vragen.

- 1) Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft een nieuw algemeen ambtsbericht over de situatie in Afghanistan afgerond, dat nog niet is vrijgegeven, omdat het eerst, met de beleidsconclusies van de Staatssecretaris van Justitie, naar de Tweede Kamer moet worden gezonden.
In verschillende individuele ambtsberichten wordt door het ministerie van Buitenlandse Zaken veel algemene informatie gegeven over de Khad. Uit de ambtsberichten komt naar voren dat de Khad/Wad een organisatie was die structureel en op grote schaal marteling en andere mensenrechtenschendingen heeft begaan. Daarom moet in alle gevallen waarin er aanwijzingen zijn dat een asielzoeker werkzaamheden heeft verricht voor de Khad/Wad worden onderzocht of art. 1F Vluchtelingenverdrag van toepassing is.
Inmiddels heeft de IND het ministerie van Buitenlandse Zaken verzocht een deelambtsbericht uit te brengen over de Khad/Wad.
- 2) Als het ministerie van Buitenlandse Zaken een deelambtsbericht over de Khad/Wad heeft uitgebracht, zal aan de hand daarvan worden besloten of er aanleiding is om aanvullende instructies op dit punt uit te brengen.
Overigens wijs ik erop dat voor toepassing van art. 1F Vluchtelingenverdrag vereist is dat de betrokken vreemdeling oorlogsmisdrijven of andere ernstige misdrijven heeft gepleegd of (hierarchy) verantwoordelijk was voor deze misdrijven. Deze vraag moet in individuele zaken worden beantwoord. Het is dus niet mogelijk een categorale beslissing hierover te nemen.
- 3) Indien achteraf blijkt dat een vreemdeling zich schuldig heeft gemaakt aan oorlogsmisdrijven of andere ernstige misdrijven en hij ten onrechte een verblijfsstatus heeft verkregen, zal worden onderzocht of deze verblijfsstatus kan worden ingetrokken. Hierbij wordt opgemerkt dat niet is uit te sluiten dat in het verleden ten onrechte verblijfsstatussen zijn verleend aan Khad/Wad-leden. De laatste jaren is echter zodanig verhoogde aandacht gegeven aan het verleden van Khad/Wad-leden en de mogelijkheid dat art. 1F van toepassing is, dat de kans op onterechte statusverlening tot een minimum is beperkt.
- 4) Steeds als een verblijfsaanvraag wordt afgewezen omdat art. 1F van toepassing is, wordt het Openbaar Ministerie in Arnhem hiervan in kennis gesteld, met het verzoek te onderzoeken of strafrechtelijk onderzoek moet worden ingesteld. Dit gebeurt ook indien een verblijfstitel om deze reden wordt ingetrokken. Dit geldt (vanzelfsprekend) ook voor Khad- en Wad-leden.
- 5) In het geautomatiseerde systeem van de IND wordt Khad-lidmaatschap niet bijgehouden. Er is op dit moment geen schatting te geven van het aantal Khad- of Wad-leden dat een status heeft gekregen.

Ministerie verdenkt meer Afghanen van misdaden

door Ruut Verhoeven

DEN HAAG - Buitenlandse zaken heeft concrete aanwijzingen dat alle officieren van de Afghaanse geheime dienst tijdens het communistisch bewind (1978-1992) mensenrechten op ernstige wijze hebben geschonden. Die informatie kan erfor leiden dat honderden Afghanen die hier inmiddels asiel kregen, alsnog hun ver-

blijfsvergunning verliezen.

Buitenlandse zaken meldt de nieuwe informatie in een nog niet gepubliceerd ambtsbericht over Afghanistan. Het ministerie schrijft dat het in de betrokken periode onvermijdelijk was dat officieren van de zogenoemde Khad zelf verdachte personen hebben ondervraagd, mishandeld en wellicht geexecuteerd.

Een woordvoerder van de Afghaanse Mensenrechtenorganisatie Amo schat dat er in Nederland honderden, mogelijk zelfs enkele duizenden voormalige medewerkers van de Khad verblijven, van wie de meesten een verblijfsvergunning kregen.

Het ministerie van justitie wil niet vooruitlopen op de consequenties voor asielaanvragen van ex-Khadleden, maar sluit nadrukkelijk niet uit dat ook de dossiers van toegelaten asielzoekers opnieuw worden getoetst op basis van de meest recente informatie.

Tot dusver hoefden alleen hoge officieren van de Khad zich te verantwoorden voor hun misdaden. De woordvoerder van Amo is blij dat Nederland „eindelijk inziet dat alle ex-Khadleden mensenrechtenschenders zijn“. „Nederland moet niet alleen nieuwkomers uitsluiten, maar ook de verblijfsvergunningen van alle oudleden van de geheime dienst intrekken. Bovendien wachten wij vol ongeduld op de berechting van deze mensen.“ Volgens hem zitten bijna alle leden van de voormalige Khad in Nederland.

„Haast is geboden. De ex-leden organiseren zich. Nu al worden andere Afghanen hier door hen geïntimideerd en bedreigd.“

Nederland kan op basis van artikel 1F uit het Vluchtelingenverdrag oorlogsmisdadigers en mensenrechtenschenders uitsluiten als vluchteling. Dat doet Justitie ook steeds vaker. Ook worden alle dossiers van '1Fgevallen' overgedragen aan het openbaar ministerie in Arnhem, dat oorlogsmisdadigers berecht. Er liggen iets meer dan honderd dossiers bij het OM, dat volgend jaar de eerste zaak voor de rechter wil brengen. In ruim de helft van de gevallen gaat het om Afghanen.

Justitie verwacht dat de jongste informatie over de Khad leidt tot „aanvullende instructies“ met betrekking tot asielverzoeken van ex-leden. „Maar dat betekent niet dat alle Khad-leden automatisch gezien worden als mensenrechtenschenders. Elk geval wordt individueel beoordeeld.“

PAGINA 3: NIEMAND KON ZICH
ONTTREKKEN AAN BEULSWERK

FEITEN / Afghanistan: niemand kon zich onttrekken aan beulswerk

De conclusie in het deelrapport van Buitenlandse zaken over de rol van geheime dienst in Afghanistan tijdens het communistisch bewind laat aan duidelijkheid weinig te wensen over. Klip en klaar stelt het ministerie dat men enkele medewerker zich in rijd kon onttrekken aan geaddadige ondervragingen van politieke tegenstanders, martelingen en zelfs executies.

De Khad, in 1986 omgevormd tot een afzonderlijk ministerie van staatsveiligheid, Wad, had tot taak elk teken van deloyaal gedrag en anti-regeringsgezin verzet op te sporen en te elimine-

ren. Daarbij hoefde de dienst niet over 'concrete bewijzen' te beschikken, zo lezen we in het rapport van Buitenlandse zaken. In de ondervragingscentra van de Khad/Wad werd op systematische wijze gemarteld, waarbij de meest bizarre martelmethode werden gebruikt. De Khad was boven de wet verheven.

Werd een verdachte schuldig bevonden aan anti-regeringsgezin gedrag, dan kon de Khad hem zonder tussenkomst van de rechter om het leven brengen. Tijdens het communistisch bewind zijn tienduizenden Afghanen door de Khad ondervraagd

en gemarteld op basis van ongefundeerde, anonieme beschuldigingen. Vele duizenden Afghanen kwamen hierbij om.

Loyaliteit stond hoog in het vaandel bij de geheime dienst. Bij de minste twijfel werd iemand uitgestoten en daarna vermoord. Wie promotie wilde, moest zelf vuile handen maken. Een verplicht roulatiesysteem binnen de dienst maakte het onmogelijk dat iemand alleen een logistieke functie bekleedde. Iedereen kreeg te maken met het arresteren, ondervragen, martelen en soms executeren van verdachte personen.

Khad/Wad was een elitaire organisatie, waarin alleen zeer loyale leden van de Democratische Volkspartij van Afghanistan toegang hadden. Potentiële medewerkers werden uitgebreid gescreend en op de proef gesteld. Na een intensieve training volgde een experimentele fase, waarin de kandidaat eigen familieleden moest bespieden, vrienden en kennissen laten arresteren en martelen, verdachte personen vermoorden of infiltreren in de verzetsbeweging Moedjahedien. Pas dan was men volwaardig lid van de geheime dienst.

Ruut Verhoeven

H90/140/1689220 3
 bvr overleg
 M-SvJ
hede om 17.45

Aan

De Minister
 De Staatssecretaris
 DG IAV en SG

D.t.v.

Concipiënt

Van

Doorkiesnummer(s)

Visie vooraf

Datum

Kenmerk

Onderwerp

mr. 10.2.e

Hoofd directie vreemdelingenbeleid

070-3707175

i.a.a. HIND

29 november 1999

DDS/798391

Vragenuur over Afghaanse oorlogsmisdadigers

Achtergrond

Het lid Van Oven (PvdA) heeft aangekondigd morgen mondelinge vragen te zullen stellen over een bericht in Trouw van heden met de kop 'Ministerie verdenkt meer Afghanen van misdaden' (bijlage 1).

Het bericht maakt melding van een 'deelrapport' van het ministerie van Buitenlandse Zaken waarin wordt gesteld dat alle officieren van de Afghaanse geheime dienst (Khad/Wad) tijdens het communistisch bewind (1979 — 1992) op ernstige wijze mensenrechten hebben geschonden. De Khad is de geheime dienst van het voormalig communistisch regime dat in 1986 is omgevormd tot een afzonderlijk ministerie voor de staatsveiligheid, de Wad.

Samenvatting en beslispunt

De heer Van Oven wil weten welke consequenties dit heeft voor de beslissingen in asielzaken van Afghanen die bij deze dienst gewerkt hebben. Hieronder wordt aangegeven op welke wijze u antwoord kunt geven op de vermeende vragen van het lid Van Oven.

Afgestemd met

IND, DgRh en Buitenlandse Zaken.

Analyse: antwoorden op de vermeende vragen**1. Wat is het standpunt van Buitenlandse Zaken?**

Buitenlandse Zaken heeft reeds in een tiental Afghaanse zaken individuele ambtsberichten uitgebracht waarin is gesteld dat "dezerzijds concrete aanwijzingen bestaan dat alle officieren van de Khad/ Wad betrokken zijn

geweest bij schendingen van de mensenrechten".

Voor de tekst van een van deze berichten verwijs ik u naar bijlage 2. De berichten zijn geanoniseerd en in het elektronisch informatie-systeem van de IND geplaatst (EDS), zodat alle beslismedewerkers hiervan kennis kunnen nemen.

Op verzoek van IND is Buitenlandse Zaken voornemens om een algemeen deel-ambtsbericht over de Khad/ de Wad uit te brengen met een gelijklopende samenvatting. Het streven is om dit ambtsbericht begin 2000 openbaar te maken. De IND heeft dit verzoek gedaan om beter te kunnen beoordelen in welke gevallen artikel 1F zou moeten worden toegepast.

Voor nadere informatie over de organisatie verwijs ik u naar bijlage 3 waarin de tekst van het ambtsbericht van de minister van Buitenlandse Zaken van 16 september jl. dat nog niet voor publicatie is vrijgegeven in afwachting van uw standpunt omtrent het vtv-beleid.

De conclusie is gebaseerd op informatie uit het netwerk van informanten van voornamelijk Afghaanse afkomst uit de regio. Bovendien heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken zich gebaseerd op rapportages uit de jaren tachtig en begin jaren negentig van Felix Ermacora, de toenmalige Speciale rapporteur van de VN-Mensenrechtencommissie, op rapportages van Amnesty International uit dezelfde periode.

Met name Amnesty International heeft aangegeven dat het om duizenden medewerkers zou gaan; echter de schattingen lopen nogal uiteen en Buitenlandse Zaken raadt u af om een cijfer te geven.

2. Op hoeveel zaken in Nederland zal dit standpunt betrekking kunnen hebben?

In de periode van 1994 tot en met 1998 hebben 20.496 Afghanen in Nederland asiel aangevraagd. In 1999 hebben tot en met oktober 2.775 Afghanen asiel aangevraagd, wat het totaal brengt op 23.261 personen. In dezelfde periode is aan ongeveer 6.000 Afghanen een vluchtelingenstatus en aan ongeveer 1.800 Afghanen een vtv verleend. De overgrote meerderheid van de Afghanen werd echter een voorwaardelijke vergunning tot verblijf verleend.

Bij het artikel 1F-team van de IND liggen thans 530 dossiers van potentieel artikel 1F-zaken, waarvan ongeveer tweederde Afghanen (ongeveer 370 zaken).

Door de IND is stelselmatig in alle werkinstructies sinds 1993 bij de medewerkers aandacht gevraagd voor asielaanvragen van functionarissen van het communisme regime die een zodanige functie hebben vervuld dat zij zich schuldig hebben kunnen gemaakt aan of verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor oorlogsmisdaden of misdrijven tegen de menselijkheid, waarbij altijd is gewezen op medewerkers van de Khad en de

Verder
van Oene

Wad. Contactambtenaren en beslismedewerkers is erop gewezen zeer alert te zijn op iedere informatie die een artikel 1F-verdenking zou kunnen opleveren. De kans dat personen, waarvan bekend was dat zij werkzaam zijn geweest bij de Khad of de Wad, zonder nader onderzoek naar de toepasselijkheid van artikel 1F een vergunning hebben gekregen, acht ik derhalve klein.

Echter, gelet op de strenge jurisprudentie en de beperkte beslispraktijk is in de periode tot de artikel 1F-notitie aan de Kamer in 1997 uiteindelijk in weinig zaken daadwerkelijk artikel 1F tegengeworpen. Het is derhalve mogelijk dat in de groep van Afghanen die in de periode van 1993 — 1997 zich personen bevinden op wie, gelet op het standpunt van Buitenlandse Zaken over officieren in de Khad en de Wad, artikel 1F van toepassing kan zijn.

N.B. Vanzelfsprekend kan niet worden uitgesloten dat aan personen die nooit melding hebben gemaakt van een Khad/Wad-verleden, een vergunning is dan wel nog wordt verleend. Echter, met de hulp van de Afghaanse gemeenschap in Nederland kunnen deze personen soms worden achterhaald.

3. Kan artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag worden toegepast in alle gevallen van Afghanen die werkzaam zijn geweest bij de Khad of de Wad?

Nee. Het standpunt van Buitenlandse Zaken ziet op officieren werkzaam bij de Khad of de Wad.

De conclusie van Buitenlandse Zaken dat alle officieren zich schuldig zullen hebben gemaakt aan mensenrechtenschendingen is gebaseerd op de informatie over de wijze waarop zij werden gerecruteerd, opgeleid en vervolgens in de organisatie regelmatig van werkzaamheden wisselden. Het is uitgesloten dat een officier die langdurig gewerkt heeft voor de Khad of de Wad uitsluitend administratief werk heeft verricht. Het systeem van rotatie verzekerde de loyaliteit van de medewerkers aan de organisatie.

Door de IND zal in elke individuele zaak moeten worden nagegaan of aan de voorwaarden voor afwijzing op grond van artikel 1F is voldaan. Immers, niet kan worden uitgesloten dat de betrokken persoon door zijn handelingen zich op zodanige wijze heeft gedistantieerd van de Khad/Wad, dat artikel 1F niet aan hem kan worden tegengeworpen. De betrokkene zal dit met feiten aannemelijk moeten maken.

4. Kunnen de vergunningen van alle Afghanen die werkzaam zijn geweest bij de Khad of de Wad ingetrokken worden?

Indien er ten aanzien van een bepaalde persoon concrete aanwijzingen zijn dat hij als officier werkzaam is geweest bij de Khad of de Wad zal op basis van het standpunt van de minister van Buitenlandse Zaken de vergunning kunnen worden ingetrokken.

- Een vluchtelingenstatus zal kunnen worden ingetrokken op grond van artikel 1F.

- Een vergunning tot verblijf op humanitaire gronden of vanwege drie jaren bezit van een voorwaardelijke vergunning tot verblijf zal kunnen worden ingetrokken op grond van artikel 12, lid 1, onder a, Vw (het verstrekken van onjuiste gegevens). Door de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State is immers uitgemaakt dat daaronder wordt begrepen het achterhouden van de juiste gegevens.

De huidige Rijkswet op het Nederlanderschap voorziet niet in de mogelijkheid om naturalisaties ongedaan te maken.

5. Kunnen Afghanen op basis van deze informatie ook strafrechtelijk vervolgd worden?

Voor wat betreft de bewijslast en het te verrichten onderzoek dient onderscheid te worden gemaakt tussen het intrekken cq. weigeren van verblijfsvergunningen (toepassing van het Vluchtelingenverdrag en de Vreemdelingenwet) en strafrechtelijke vervolging (toepassing van het wetboek van Strafvordering, de Wet Oorlogsstrafrecht (WOS)).

In het Algemeen Overleg van vorige week hebt U aangegeven dat als aan iemand artikel 1F wordt tegengeworpen en de betrokkene op die grond de toelating tot Nederland wordt geweigerd, die zaak vervolgens door de IND aan het OM wordt gemeld. Het krantenbericht vermeldt dat ook.

Het OM onderzoekt vervolgens alle zaken die het gemeld krijgt. De "drempel" voor de toepassing van artikel 1F Vluchtelingenverdrag is echter lager dan die voor de toepassing van strafrecht.

Voor artikel 1F is voldoende dat "aannemelijk" is dat betrokkene ernstige misdrijven heeft begaan. Dat kan reeds worden aangenomen op basis van zijn eigen verklaringen.

Voor de toepassing van strafrecht zal er een "op feiten en omstandigheden" berustend "redelijk vermoeden" moeten zijn dat iemand een concreet (met feit, tijd en plaats aangeduid) strafbaar feit heeft begaan. Bovendien is voor een vervolging de enkele verklaring van de verdachte onvoldoende: er moet ondersteunend bewijs zijn. Voor een bewezenverklaring en veroordeling ten slotte is vereist dat de rechter op grond van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat de verdachte het hem telastgelegde feit heeft begaan.

Het NOVO-team verricht thans ook onderzoek in Afghaanse zaken. Daarbij richt het NOVO-team zich voorshands alleen op die zaken waar getuigen in zitten.

6. Wat is uw oordeel over de informatie in het bericht van Trouw?

Het is een artikel dat op evenwichtige wijze de problematiek schetst. Er wordt terecht in benadrukt dat de individuele toetsing van het asielrelaas voorop staat.

Ministerie verdenkt meer Afghanen van misdaden

door Ruut Verhoeven

DEN HAAG – Buitenlandse zaken heeft concrete aanwijzingen dat alle officieren van de Afghaanse geheime dienst tijdens het communistisch bewind (1978-1992) mensenrechten op ernstige wijze hebben geschonden. Die informatie kan ertoe leiden dat honderden Afghanen die hier inmiddels asiel kregen, alsnog hun ver-

blijfsvergunning verliezen.

Buitenlandse zaken meldt de nieuwe informatie in een nog niet gepubliceerd ambtsbericht over Afghanistan. Het ministerie schrijft dat het in de betrokken periode onvermijdelijk was dat officieren van de zogenoemde Khad zelf verdachte personen hebben ondervraagd, mishandeld en wellicht geëxecuteerd.

Een woordvoerder van de Afghaanse Mensenrechtenorganisatie Amo schat dat er in Nederland honderden, mogelijk zelfs enkele duizenden voormalige medewerkers van de Khad verblijven, van wie de meesten een verblijfsvergunning kregen.

Het ministerie van justitie wil niet vooruitlopen op de consequenties voor asielaanvragen van ex-Khadleden, maar sluit nadrukkelijk niet uit dat ook de dossiers van toegelaten asielzoekers opnieuw worden getoetst op basis van de meest recente informatie. Tot dusver hoefden alleen hoge officieren van de Khad zich te verantwoorden voor hun misdaden. De woordvoerder van Amo is blij dat Nederland „eindelijk inziet dat alle ex-Khadleden mensenrechtenschenders zijn“. „Nederland moet niet alleen nieuwkomers uitsluiten, maar ook de verblijfsvergunningen van alle oudleden van de geheime dienst intrekken. Bovendien wachten wij vol ongeduld op de berechting van deze mensen.“ Volgens hem zitten bijna alle leden van de voormalige Khad in Nederland.

„Haast is geboden. De ex-leden organiseren zich. Nu al worden andere Afghanen hier door hen geïntimideerd en bedreigd.“

Nederland kan op basis van artikel 1F uit het Vluchtelingenverdrag oorlogsmisdadigers en mensenrechtenschenders uitsluiten als vluchteling. Dat doet Justitie ook steeds vaker. Ook worden alle dossiers van '1Fgevallen' overgedragen aan het openbaar ministerie in Arnhem, dat oorlogsmisdadigers berecht. Er liggen iets meer dan honderd dossiers bij het OM, dat volgend jaar de eerste zaak voor de rechter wil brengen. In ruim de helft van de gevallen gaat het om Afghanen.

Justitie verwacht dat de jongste informatie over de Khad leidt tot „aanvullende instructies“ met betrekking tot asielverzoeken van ex-leden. „Maar dat betekent niet dat alle Khad-leden automatisch gezien worden als mensenrechtenschenders. Elk geval wordt individueel beoordeeld.“

PAGINA 3: NIEMAND KON ZICH
ONTTREKKEN AAN BEULSWERK

FEITEN / Afghanistan: niemand kon zich onttrekken aan beulswerk

De conclusie in het deelrapport van Buitenlandse zaken over de rol van geheime dienst in Afghanistan tijdens het communistisch bewind laat aan duidelijkheid weinig te wensen over. Klip en klaar stelt het ministerie dat een enkele medewerker zich in die tijd kon onttrekken aan geëxecuteerde ondervragingen van politieke tegenstanders, martelingen en zelfs executies.

De Khad, in 1986 omgevormd tot een afzonderlijk ministerie van staatsveiligheid, Wad, had tot taak elk teken van deloyaal gedrag en anti-regeringsgezin-

den. Daarbij hoefde de dienst niet over 'concrete bewijzen' te beschikken, zo lezen we in het rapport van Buitenlandse zaken. In de ondervragingscentra van de Khad/Wad werd op systematische wijze gemarteld, waarbij de meest bizarre martelmethoden werden gebruikt. De Khad was boven de wet verheven.

Werd een verdachte schuldig bevonden aan anti-regeringsgezin- gedrag, dan kon de Khad hem zonder tussenkomst van de rechter om het leven brengen. Tijdens het communistisch bewind zijn tienduizenden Afghanen door de Khad ondervraagd

en gemarteld op basis van ongefundeerde, anonieme beschuldigingen. Vele duizenden Afghanen kwamen hierbij om.

Loyaliteit stond hoog in het vaandel bij de geheime dienst. Bij de minste twijfel werd iemand uitgestoten en daarna vermoord. Wie promotie wilde, moest zelf vuile handen maken. Een verplicht roulatiesysteem binnen de dienst maakte het onmogelijk dat iemand alleen een logistieke functie bekleedde. Iedereen kreeg te maken met het arresteren, ondervragen, martelen en soms executeren van verdachte personen.

Khad/Wad was een elitaire organisatie, waarin alleen zeer loyale leden van de Democratische Volkspartij van Afghanistan toegang hadden. Potentiële medewerkers werden uitgebreid gescreend en op de proef gesteld. Na een intensieve training volgde een experimentele fase, waarin de kandidaat eigen familieleden moest bespieden, vrienden en kennissen laten arresteren en martelen, verdachte personen vermoorden of infiltreren in de verzetsbeweging Moedjahedien. Pas dan was men volwaardig lid van de geheime dienst.

Ruut Verhoeven

opmerking:
 Kham
 inheiding op
 $15(3) + 14(1)$
 probleem: als IND
 wel wist van
 Khad maar toch
 → dan zeggen:
 nu gemiddeld
 inzicht!

Concipiënt	mr 10.2.e
Van	Hoofd directie vreemdelingenbeleid
Doorkiesnummer(s)	070-3707175
Visie vooraf	i.a.a. HIND
Datum	29 november 1999
Kenmerk	DDS/798391
Onderwerp	Vragenuur over Afghaanse oorlogsmisdadigers

Achtergrond

Het lid Van Oven (PvdA) heeft aangekondigd morgen mondelinge vragen te zullen stellen over een bericht in Trouw van heden met de kop 'Ministerie verdenkt meer Afghanen van misdaden' (bijlage 1).

Het bericht maakt melding van een 'deelrapport' van het ministerie van Buitenlandse Zaken waarin wordt gesteld dat alle officieren van de Afghaanse geheime dienst (Khad/Wad) tijdens het communistisch bewind (1979 — 1992) op ernstige wijze mensenrechten hebben geschonden. De Khad is de geheime dienst van het voormalig communistisch regime dat in 1986 is omgevormd tot een afzonderlijk ministerie voor de staatsveiligheid, de Wad.

Samenvatting en besispunt

De heer Van Oven wil weten welke consequenties dit heeft voor de beslissingen in asielzaken van Afghanen die bij deze dienst gewerkt hebben. Hieronder wordt aangegeven op welke wijze u antwoord kunt geven op de vermeende vragen van het lid Van Oven.

Afgestemd met

IND, DgRh en Buitenlandse Zaken.

Analyse: antwoorden op de vermeende vragen

1. Wat is het standpunt van Buitenlandse Zaken?

Buitenlandse Zaken heeft reeds in een tiental Afghaanse zaken individuele ambtsberichten uitgebracht waarin is gesteld dat "dezerzijds concrete aanwijzingen bestaan dat alle officieren van de Khad/ Wad betrokken zijn

geweest bij schendingen van de mensenrechten".

Voor de tekst van een van deze berichten verwijs ik u naar bijlage 2. De berichten zijn geanoniseerd en in het elektronisch informatie-systeem van de IND geplaatst (EDS), zodat alle beslismedewerkers hiervan kennis kunnen nemen.

Op verzoek van IND is Buitenlandse Zaken voornemens om een algemeen deel-ambtsbericht over de Khad/ de Wad uit te brengen met een gelijklopende samenvatting. Het streven is om dit ambtsbericht begin 2000 openbaar te maken. De IND heeft dit verzoek gedaan om beter te kunnen beoordelen in welke gevallen artikel 1F zou moeten worden toegepast.

Voor nadere informatie over de organisatie verwijs ik u naar bijlage 3 waarin de tekst van het ambtsbericht van de minister van Buitenlandse Zaken van 16 september jl. dat nog niet voor publicatie is vrijgegeven in afwachting van uw standpunt omtrent het vtv-beleid.

De conclusie is gebaseerd op informatie uit het netwerk van informanten van voornamelijk Afghaanse afkomst uit de regio. Bovendien heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken zich gebaseerd op rapportages uit de jaren tachtig en begin jaren negentig van Felix Ermacora, de toenamlige Speciale rapporteur van de VN-Mensenrechtencommissie, op rapportages van Amnesty International uit dezelfde periode.

Met name Amnesty International heeft aangegeven dat het om duizenden en medewerkers zou gaan; echter de schattingen lopen nogal uiteen en Buitenlandse Zaken raadt u af om een cijfer te geven.

2. Op hoeveel zaken in Nederland zal dit standpunt betrekking kunnen hebben?

In de periode van 1994 tot en met 1998 hebben 20.496 Afghanen in Nederland asiel aangevraagd. In 1999 hebben tot en met oktober 2.775 Afghanen asiel aangevraagd, wat het totaal brengt op 23.261 personen. In dezelfde periode is aan ongeveer 6.000 Afghanen een vluchtelingenstatus en aan ongeveer 1.800 Afghanen een vtv verleend. De overgrote meerderheid van de Afghanen werd echter een voorwaardelijke vergunning tot verblijf verleend.

Bij het artikel 1F-team van de IND liggen thans 530 dossiers van potentieel artikel 1F-zaken, waarvan ongeveer tweederde Afghanen (ongeveer 370 zaken).

Door de IND is stelselmatig in alle werkinstructies sinds 1993 bij de medewerkers aandacht gevraagd voor asielaanvragen van functionarissen van het communistische regime die een zodanige functie hebben vervuld dat zij zich schuldig hebben kunnen gemaakt aan of verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor oorlogsmisdaden of misdrijven tegen de menselijkheid, waarbij altijd is gewezen op medewerkers van de Khad en de

Wad. Contactambtenaren en beslismedewerkers is erop gewezen zeer alert te zijn op iedere informatie die een artikel 1F-verdenking zou kunnen opleveren. De kans dat personen, waarvan bekend was dat zij werkzaam zijn geweest bij de Khad of de Wad, zonder nader onderzoek naar de toepasselijkheid van artikel 1F een vergunning hebben gekregen, acht ik derhalve klein.

Echter, gelet op de strenge jurisprudentie en de beperkte beslisprijktijk is in de periode tot de artikel 1F-notitie aan de Kamer in 1997 uiteindelijk in weinig zaken daadwerkelijk artikel 1F tegengeworpen. Het is derhalve mogelijk dat in de groep van Afghanen die in de periode van 1993 — 1997 zich personen bevinden op wie, gelet op het standpunt van Buitenlandse Zaken over officieren in de Khad en de Wad, artikel 1F van toepassing kan zijn.

N.B. Vanzelfsprekend kan niet worden uitgesloten dat aan personen die nooit melding hebben gemaakt van een Khad/Wad-verleden, een vergunning is dan wel nog wordt verleend. Echter, met de hulp van de Afghaanse gemeenschap in Nederland kunnen deze personen soms worden achterhaald.

3. Kan artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag worden toegepast in alle gevallen van Afghanen die werkzaam zijn geweest bij de Khad of de Wad?

Nee. Het standpunt van Buitenlandse Zaken ziet op officieren werkzaam bij de Khad of de Wad.

De conclusie van Buitenlandse Zaken dat alle officieren zich schuldig zullen hebben gemaakt aan mensenrechtenschendingen is gebaseerd op de informatie over de wijze waarop zij werden gerecruteerd, opgeleid en vervolgens in de organisatie regelmatig van werkzaamheden wisselden. Het is uitgesloten dat een officier die langdurig gewerkt heeft voor de Khad of de Wad uitsluitend administratief werk heeft verricht. Het systeem van rotatie verzekerde de loyaliteit van de medewerkers aan de organisatie.

Door de IND zal in elke individuele zaak moeten worden nagegaan of aan de voorwaarden voor afwijzing op grond van artikel 1F is voldaan. Immers, niet kan worden uitgesloten dat de betrokken persoon door zijn handelingen zich op zodanige wijze heeft gedistantieerd van de Khad/Wad, dat artikel 1F niet aan hem kan worden tegengeworpen. De betrokkene zal dit met feiten aannemelijk moeten maken.

4. Kunnen de vergunningen van alle Afghanen die werkzaam zijn geweest bij de Khad of de Wad ingetrokken worden?

Indien er ten aanzien van een bepaalde persoon concrete aanwijzingen zijn dat hij als officier werkzaam is geweest bij de Khad of de Wad zal op basis van het standpunt van de minister van Buitenlandse Zaken de vergunning kunnen worden ingetrokken.

- Een vluchtelingenstatus zal kunnen worden ingetrokken op grond van artikel 1F.

- Een vergunning tot verblijf op humanitaire gronden of vanwege drie jaren bezit van een voorwaardelijke vergunning tot verblijf zal kunnen worden ingetrokken op grond van artikel 12, lid 1, onder a, Vw (het verstrekken van onjuiste gegevens). Door de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State is immers uitgemaakt dat daaronder wordt begrepen het achterhouden van de juiste gegevens.

De huidige Rijkswet op het Nederlanderschap voorziet niet in de mogelijkheid om naturalisaties ongedaan te maken.

5. Kunnen Afghanen op basis van deze informatie ook strafrechtelijk vervolgd worden?

Voor wat betreft de bewijslast en het te verrichten onderzoek dient onderscheid te worden gemaakt tussen het intrekken cq. weigeren van verblijfsvergunningen (toepassing van het Vluchtelingenverdrag en de Vreemdelingenwet) en strafrechtelijke vervolging (toepassing van het wetboek van Strafvordering, de Wet Oorlogsstrafrecht (WOS)).

In het Algemeen Overleg van vorige week hebt U aangegeven dat als aan iemand artikel 1F wordt tegengeworpen en de betrokkene op die grond de toelating tot Nederland wordt geweigerd, die zaak vervolgens door de IND aan het OM wordt gemeld. Het krantenbericht vermeldt dat ook.

Het OM onderzoekt vervolgens alle zaken die het gemeld krijgt. De "drempel" voor de toepassing van artikel 1F Vluchtelingenverdrag is echter lager dan die voor de toepassing van strafrecht.

Voor artikel 1F is voldoende dat "aannemelijk" is dat betrokkene ernstige misdrijven heeft begaan. Dat kan reeds worden aangenomen op basis van zijn eigen verklaringen.

Voor de toepassing van strafrecht zal er een "op feiten en omstandigheden" berustend "redelijk vermoeden" moeten zijn dat iemand een concreet (met feit, tijd en plaats aangeduid) strafbaar feit heeft begaan. Bovendien is voor een vervolging de enkele verklaring van de verdachte onvoldoende: er moet ondersteunend bewijs zijn. Voor een bewezenverklaring en veroordeling ten slotte is vereist dat de rechter op grond van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat de verdachte het hem telastgelegde feit heeft begaan.

Het NOVO-team verricht thans ook onderzoek in Afghaanse zaken. Daarbij richt het NOVO-team zich voorshands alleen op die zaken waar getuigen in zitten.

6. Wat is uw oordeel over de informatie in het bericht van Trouw?

Het is een artikel dat op evenwichtige wijze de problematiek schetst. Er wordt terecht in benadrukt dat de individuele toetsing van het asielrelaas voorop staat.

Spreektekst naar aanleiding van eventuele vragen over het intrekken van de vluchtelingenstatussen van Afghanen verdacht van oorlogsmisdaden.

De Vreemdelingenwet voorziet in de mogelijkheid om vluchtelingenstatussen in te trekken indien zij zijn verleend op basis van onjuiste gegevens. Voorwaarde daarvoor is dat de persoon in kwestie aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) onjuiste gegevens heeft verstrekt en op basis van die gegevens tot toelating als vluchteling is besloten.

Het zal niet in alle gevallen mogelijk zijn om op deze grond de toelating als vluchteling in te trekken. Lange tijd is de wetenschap, de rechtspraak en de IND uitgegaan van een zeer hoge bewijsdrempel voor artikel 1F, het artikel dat voorziet in het onthouden van vluchtelingenstatussen vanwege oorlogsmisdrijven. Pas door nadere studie in 1997 is een nieuw inzicht gekomen in de mogelijkheden van dit artikel. Dit heeft geresulteerd in de notitie die de vorige Staatssecretaris in november 1997 naar uw Kamer heeft gestuurd.

Spreektekst n.a.v. opmerking van VVD-lid Niederer dat verdachten van oorlogsmisdaden die Nederland proberen binnen te komen als asielzoeker niet meer in de asielprocedure mogen terechtkomen.

Personen die verdacht worden van oorlogsmisdaden kunnen niet uit de asielprocedure worden geweerd. Het internationaal recht bepaalt dat een ieder het recht heeft om asiel te verzoeken. Dat is de basis van artikel 1 en artikel 33 in het Vluchtelingenverdrag. In de praktijk kan hierop alleen een uitzondering worden gemaakt als een persoon eerder verbleven heeft in een veilig derde land en dat land geacht kan worden de betrokkene weder toe te laten en tot een asielprocedure toe te laten.

Ook de Universele verklaring voor de rechten van de mens gaat ervan uit dat een ieder asiel mag zoeken. De Universele Verklaring geeft hier slechts 1 uitzondering op. Artikel 14, tweede lid van de Universele Verklaring bepaalt dat geen beroep kan worden gedaan op dit recht ingeval van strafvervolgingen wegens misdrijven van niet-politieke aard of handelingen in strijd met de doeleinden en beginselen van de Verenigde Naties. Dit wijst erop dat de internationale gemeenschap vindt dat pas nadat een strafrechtelijke procedure is ingesteld, tot het weigeren van een asielverzoek kan worden overgegaan.

Ministerie van

Buitenlandse Zaken

Aan de Staatssecretaris van Justitie
Immigratie- en Naturalisatiedienst
Postbus 30125
2500 GC 's-Gravenhage

Directie Personenverkeer, Migratie en
Consulaire Zaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
Bezuidenhoutseweg 67
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

NOTIFICATE

Datum 29 februari 2000
Kenmerk DPC-AM adm.nr. 663896
Blad 1/1
Bijlage(n) -
Betreft Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan

Behandeld DPC/AM
Telefoon (070) 348 59 64
Fax (070) 348 50 46
E-mail dpc-am@dpc.minbuza.nl

Conform afspraak stuur ik u hierbij een beschrijving van de taken, organisatiestructuur en werkmethodes van de opeenvolgende Afghaanse veiligheidsdiensten die ten tijde van het communistisch bewind (1978-1992) in Afghanistan actief waren. Het accent in de beschrijving ligt op de KhAD (1980-1986) en de WAD (1986-1992).

De Minister van Buitenlandse Zaken,
voor deze,
de directeur Personenverkeer, Migratie en Consulaire Zaken

10.2.e

Doss. 298/3451/689220
- 6 MRT 2000
No. 00/5015634.

Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (1978-1992)

AGSA, KAM, KhAD en WAD

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	3
2	De Afghaanse veiligheidsdiensten (1978-1992)	5
2.1	Historische achtergrond	5
2.2	Taakomschrijving van de KhAD en de WAD	11
2.3	Organisatiestructuur van de KhAD en de WAD	12
2.4	Recrutering en opleiding van officieren	15
2.5	Ondervragings- en detentiecentra van de KhAD en de WAD	16
2.6	Verhoor- en martelmethodes van de KhAD en de WAD	20
2.7	Verantwoordelijkheid voor mensenrechtenschendingen	24
2.8	Positie van ex-KhAD'ers en -WAD'ers in Afghanistan	25
2.9	Samenvatting	26
3	Literatuur	30
	Bijlage	32

1

Inleiding

Dit ambtsbericht is gewijd aan de veiligheidsdiensten van Afghanistan ten tijde van het communistische bewind (1978-1992). Vanwege hun bijzonder brute optreden waren deze veiligheidsdiensten reeds in de jaren tachtig berucht. Het accent in de beschrijving ligt op de *Khadimat-e Atal'at-e Dowlati* (de KhAD) en de *Wazarat-e Amaniat-e Dowlati* (de WAD). De KhAD werd in 1980 opgericht en in 1986 omgevormd tot een ministerie. Dit ministerie, de WAD, bleef tot de val van het communistische bewind in 1992 bestaan. Centraal staat in dit ambtsbericht de vraag of en zo ja welke voormalige medewerkers van de Afghaanse veiligheidsdiensten, in het bijzonder die van de KhAD en de WAD, zich schuldig hebben gemaakt aan schendingen van de mensenrechten.

Om deze centrale vraag te beantwoorden wordt in dit ambtsbericht allereerst een beeld geschetst van de geschiedenis van de veiligheidsdiensten onder de presidenten Taraki, Amin, Karmal en Najibullah. Daarna worden in afzonderlijke paragrafen de taakomschrijving, de organisatiestructuur, de recrutering en opleiding van officieren, de ondervragings- en detentiecentra, en de verhoormethodes van de KhAD en de WAD behandeld. Op grond van deze informatie wordt in §2.8 aangegeven welke groepen binnen de KhAD en de WAD daadwerkelijk deelgenomen hebben aan de mensenrechtenschendingen die destijds onder verantwoordelijkheid van deze dienst en dit ministerie zijn gepleegd. Ten slotte wordt in §2.9 de houding van de *Mudjahedin* en de Taliban jegens voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD beschreven. Het ambtsbericht wordt afgesloten met een samenvatting.

Aan de totstandkoming van dit ambtsbericht liggen onder meer rapportages van de Nederlandse ambassade in Islamabad ten grondslag. Daarnaast is gebruik gemaakt van rapportages van Felix Ermacora, die in de jaren tachtig Speciale Rapporteur van de Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties was inzake de mensenrechtensituatie in Afghanistan. Tevens zijn rapporten van Amnesty International en Human Rights Watch geraadpleegd. Ten slotte is vakliteratuur over Afghanistan ten tijde van het communistische bewind gebruikt. Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de geraadpleegde literatuur.

Sinds 1994 heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken in de context van algemene beschrijvingen van de situatie in Afghanistan reeds meermalen bericht over de Afghaanse veiligheidsdiensten.¹ Het huidige ambtsbericht dient ter vervanging van de aldaar verstrekte informatie.

Zie het algemene ambtsbericht van 21 oktober 1994 met kenmerk DAZBA/nr. 58829, blz. 2, dat van 4 maart 1998 met kenmerk DPC/AM 67526, blz. 33-34, dat van 3 november 1998 met kenmerk DPC/AM 602771, blz. 13, en dat van 16 september 1999 met kenmerk DPC/AM-633314, blz. 53-55.

Wenk voor de lezer

De Afghaanse benamingen die in de tekst worden gebezigd zijn fonetische vertalingen in het Latijnse schrift van begrippen in het Dari en het Pashtu. Het is dan ook goed mogelijk dat in andere bronnen enigszins afwijkende schrijfwijzen worden gehanteerd.

2 De Afghaanse veiligheidsdiensten (1978-1992)

2.1 Historische achtergrond

Op 27 april 1978 vond in Afghanistan een militaire coup plaats, die de geschiedenis is ingegaan als de 'Grote Saur Revolutie'.² De coup luidde het begin in van de alleenheerschappij van de communistische partij, die veertien jaar zou duren. Naast de militaire steun van de Sovjet-Unie, speelden de veiligheidsdiensten van de Afghaanse communistische partij een cruciale rol bij het voortbestaan van dit bewind, dat zeer weinig steun genoot onder de bevolking. Alvorens nader in te gaan op de organisatiestructuur en werkwijze van de veiligheidsdiensten, volgt eerst een beknopt historisch overzicht van de opkomst en ondergang van het communistische bewind.³ Vanwege de wederzijdse afhankelijkheid tussen de communistische partij en haar veiligheidsdiensten, geeft dit overzicht niet alleen een karakterschets van de opeenvolgende partijleiders en hun regeringsperiodes, maar biedt het eveneens inzicht in de geschiedenis van de veiligheidsdiensten en het politieke krachtenveld waarbinnen zij opereerden.

Daoud (1973-1978)

Op 17 juli 1973 maakte luitenant-generaal Mohammad Daoud met een vrijwel geweldloze coup een einde aan het veertigjarige bewind van zijn neef, koning Zahir Shah. Daoud, die na zijn machtsovername afstand deed van zijn titel 'prins', was van 1953 tot 1963 reeds premier geweest en had destijds een politiek van modernisering gevoerd. Ook als president van de door hem uitgeroepen Republiek Afghanistan maakte hij zich sterk voor de economische ontwikkeling van zijn land. Aanvankelijk kreeg Daoud steun van leden van de in 1965 opgerichte communistische partij, de Democratische Volkspartij van Afghanistan (DVPA). De relatie bekoelde evenwel snel toen bleek dat Daoud steeds meer macht naar zich toetrok.

In het begin van Daouds bewind was de DVPA niet in staat om weerstand te bieden tegen Daouds streven naar macht. Een belangrijke oorzaak voor de machteloosheid van de DVPA was een scheiding der geesten binnen de partij, die reeds in 1967 was ontstaan. De scheiding leidde tot een tweedeling van de partij in een Khalq-factie, onder leiding van Nur Muhammad Taraki, en een Parcham-

---

² In de Afghaanse kalender is 'Saur' de naam voor april.

³ Zie voor een overzicht van deze periode in de Afghaanse geschiedenis bijvoorbeeld W.B. Fisher, Ahmed Mukarram en Kevin Rafferty, *Afghanistan. The Far East and Australasia* 1999 (1999), blz. 60-3 en Bradsher, *Afghan Communism and Soviet Intervention* (Oxford, 1999).

factie, onder leiding van Babrak Karmal. Deze facties, die genoemd waren naar hun respectievelijke partijbladen - Khalq ('De Massa') en Parcham ('De Vlag') - verschilden van mening over de wijze waarop Afghanistan tot het communisme diende te worden 'bekeerd'. Beide facties beschouwden zich als de enige ware voortzetting van de DVPA en verketterden elkaar.

De tegenstelling tussen de Khalq- en Parcham-factie was grotendeels terug te voeren op verschillende machtsbases. De Khalq-factie recruteerde haar leden voornamelijk onder Pashtuns met een traditionele stamachtergrond die pas kort daarvoor toegang hadden gekregen tot het hoger onderwijs. De aanhangers van de Parcham-factie waren veelal afkomstig uit de Dari-sprekende stedelijke elite en hadden een gemengde etnische achtergrond. De Khalq-factie vertegenwoordigde de radicale vleugel van de DVPA, de Parcham-factie de gematigde.⁴ Een bemiddelingspoging van de Sovjet-Unie leidde in maart 1977 tot een openlijke verzoening van beide facties. Dit kon echter niet verhinderen dat de tegenstelling tussen Khalq- en Parcham-factie gedurende het gehele communistische tijdperk keer op keer de kop opstak.

Taraki (1978-1979)

Na anti-regeringsgezinde demonstraties in Kabul in april 1978, liet Daoud een zevental leiders van de DVPA arresteren. Tegelijkertijd begon hij met een zuivering van communisten in het leger en de ambtenarij. Dit was de directe aanleiding voor de militaire coup, die plaatsvond op de zevende dag van de maand Saur in het jaar 1357 (27 april 1978). Bij de coup, die de DVPA aan de macht bracht, werden Daoud en zijn familieleden om het leven gebracht. Taraki, de voormalig leider van de Khalq-factie, werd de eerste president en tevens premier van wat toen officieel de 'Democratische Republiek Afghanistan' ging heten. De leider van de Parcham-factie, Babrak Karmal, en een oude Khalq-vertrouweling van Taraki, Hafizullah Amin, werden benoemd tot vice-premiers.

Onder Taraki's bewind braken overal in Afghanistan gewapende opstanden uit, die voornamelijk gericht waren tegen de inderhaast opgestelde decreten met betrekking tot landhervorming. Tegelijkertijd begon de uittocht van Afghanen naar Pakistan en Iran. Binnen de DVPA laaide opnieuw de tegenstelling op tussen Khalq- en Parcham-factie. Reeds in juli 1978 werden zes toonaangevende vertegenwoordigers van de Parcham-factie, onder wie de latere presidenten Karmal en Najibullah, op een zijspoor gezet door hen als ambassadeur te benoemen. Niet lang daarna begonnen Taraki en Amin met een zuivering van

---

⁴ Dit verklaart eveneens waarom aanhangers van de Parcham-factie aanvankelijk bereid waren om met Daoud samen te werken en zelfs in zijn regering vertegenwoordigd waren. Cf. *"A Nation is Dying. Afghanistan under the Soviets, 1979-87"*, Jeri Laber & Barnett R. Rubin (Evanston, 1988), blz. 5.

aanhangers van de Parcham-factie uit het leger en het bestuur. De door Taraki opgerichte veiligheidsdienst, de *Da Afghanistan da Gato da Satalo Adara* (AGSA), fungeerde samen met het leger als de sterke arm van het bewind.⁵ AGSA staat in het Pashtu voor 'Organisatie ter Bescherming van de Belangen van Afghanistan'. In de korte tijd dat AGSA bestond, zouden haar medewerkers duizenden Afghanen hebben gearresteerd, gemarteld en vermoord.⁶ De organisatie stond onder leiding van Azadullah Sawari.

Amin (1979)

Gedurende Taraki's bewind breidde Amin zijn invloed gestaag uit. In juli 1979 bekleedde hij tegelijkertijd de functies van secretaris-generaal van de DVPA, premier, minister van Buitenlandse Zaken en minister van Defensie. In september 1979 pleegde Amin een coup, waarbij hij het presidentschap van Taraki overnam. Niet lang daarna werd Taraki op bevel van Amin vermoord.

In een poging zich te distantiëren van het bewind van Taraki, publiceerde het ministerie van Binnenlandse Zaken kort na de machtsovername van Amin een lijst met de namen van 12.000 personen die sinds de Grote Saur Revolutie zouden zijn omgebracht.⁷ Dit gebaar betekende evenwel niet dat de terreur van het leger en de veiligheidsdienst onder Amin een halt werd toegeroepen; de wijzigingen die Amin aanbracht waren slechts kosmetisch van aard. Amin wijzigde de naam van de veiligheidsdienst in *Kargarano Amniyyati Mu'assassa* (KAM), oftewel de 'Arbeiders Inlichtingendienst'. De KAM was echter, net als zijn voorganger, verantwoordelijk voor willekeurige arrestaties, routinematige

---

⁵ Er zijn verscheidene schrijfwijzen in omloop van de Afghaanse benamingen van de veiligheidsdiensten ten tijde van het communistische bewind. De verschillen in spelling zijn veelal terug te voeren op de vertaling in het Latijnse schrift van woorden uit het Pashtu en Dari. In dit ambtsbericht zijn de spelling en vertaling aangehouden zoals die worden gebruikt door Bradsher in zijn boek Afghan Communism and Soviet Intervention.

⁶ A Nation is Dying, blz. 6 en Afghanistan. The Great Game Revisited, Rosanne Klass (red.) (New York, 1987), blz. 336-9. Cf. Afghanistan. Torture of Political Prisoners, Amnesty International (ASA/11/04/86, november 1986), blz. 1, waar een rapport wordt aangehaald dat Amnesty International in september 1979 uitbracht met beschuldigingen aan de regering van de Democratische Republiek Afghanistan inzake schendingen van de mensenrechten.

⁷ Deze lijst wordt door Felix Ermacora, de Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, aangehaald om een schatting te maken van het aantal politieke gevangenen onder Taraki en Amin: (UN report on human rights 1985, §73). Cf. Torture of Political Prisoners, blz. 1. Volgens Asia Watch heeft het aantal van 12.000 slechts betrekking op mensen die in 1978 en 1979 in de Pul-i-Charki gevangenis zijn geëxecuteerd. Op het platteland zou het aantal doden dat ten tijde van president Taraki en Amin zijn gevallen oplopen tot 100.000 (Afghanistan. The Forgotten War. Human Rights Abuses and Violations of the Laws of War Since the Soviet Withdrawal, Asia Watch (New York, Washington, februari 1991), blz. 11).

marteling en buitengerechtelijke executies.⁸ Hoofd van de nieuwe veiligheidsdienst waren, kort na elkaar, Sawari's neef Aziz Ahmad Akbari en Amins neef, Azadullah Amin.⁹

Amins ambtstermijn duurde slechts enkele maanden. Hij werd op 27 december 1979 gedood bij een staatsgreep die met hulp van de Sovjet-Unie werd uitgevoerd. Zijn functies als president en secretaris-generaal van de DVPA werden overgenomen door de voormalige leider van de Parcham-factie, Babrak Karmal. De nieuwe president kon rekenen op de militaire steun van Sovjet-troepen bestaande uit vele tienduizenden manschappen, die Afghanistan aan de vooravond van de staatsgreep waren binnengevallen. De Sovjet-troepen, wier aantal gestaag groeide,¹⁰ zouden nog tot 1989 in Afghanistan blijven.

Karmal (1979-1986)

Karmals bewind kenmerkte zich door de intensivering van de burgeroorlog die Afghanistan reeds sinds de komst van de communisten teisterde. Het conflict veroorzaakte hongersnoden, verwoestte de infrastructuur van het land en dwong miljoenen Afghanen het land te verlaten. Met name toen de islamitische rebellen, de zogenaamde *Mudjahedin*, in de loop van de jaren tachtig de beschikking kregen over modern wapentuig verloor het communistische bewind in toenemende mate zijn controle over het land.

Hoewel Karmal bij zijn aantreden in scherpe bewoordingen afstand had genomen van de terreur die Amin onder de bevolking had gezaaid en als gebaar van goede wil vrijwel onmiddellijk de beruchte KAM had afgeschaft,¹¹ bleek ook zijn bewind zich slechts met bruto geweld te kunnen handhaven. De in januari 1980 als opvolger van de KAM opgerichte *Khadimat-e Atal'at-e Dowlati*, hetgeen in het Dari 'Staatsinlichtingendienst' betekent, werd al gauw de belichaming van het

---

⁸ Cf. UN report on human rights 1985, §§74-7 en Torture of Political Prisoners, blz. 2. Het aantal mensen dat tijdens het bewind van Taraki en Amin is vermoord loopt in de tienduizenden. De Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie schrijft in zijn verslag uit 1986 dat het ministerie van Planning in februari 1980 in drie weken tijd reeds een lijst had opgesteld met meer dan 25.000 personen die vermist waren ten tijde van het bewind van Taraki en Amin. Geschrokken van dit grote aantal, dat nog steeds toenam, is het ministerie van Planning destijds opgehouden met het bijhouden van de lijst (UN report on human rights 1986, §46).

⁹ Cf. Afghan Communism and Soviet Intervention, blz. 61.

¹⁰ Het Sovjet-leger in Afghanistan telde in 1985 naar schatting 115.000 à 120.000 man. Bovendien bevonden zich tussen de 30.000 en 50.000 man nabij de Afghaanse grens in de Sovjet-Unie. Ook deze troepen waren geregeld actief bij de strijd in Afghanistan betrokken (Afghan Communism and Soviet Intervention, blz. 198).

¹¹ Cf. Torture of Political Prisoners, blz. 2 en The Great Game Revisited, blz. 339.

uiterst repressieve communistische bewind.¹² De geheime dienst werd berucht en gevreesd onder zijn acroniem 'KhAD'.

Het eerste hoofd van de KhAD was dr. Najibullah, een van de voormalige leiders van de Parcham-factie. Mede dankzij zijn functie als hoofd van de KhAD klom Najibullah snel op in de hiërarchie van de DVPA. Teneinde zich volledig te kunnen wijden aan zijn werkzaamheden voor de partij, droeg Najibullah in november 1985, na bijna zes jaar hoofd te zijn geweest van de KhAD, zijn verantwoordelijkheden over aan zijn plaatsvervanger, generaal-majoor Ghulam Faruq Yaqubi.

Najibullah (1986-1992)

Ten tijde van Najibullah's overstap was Karmals machtspositie tanende. De partij werd voortdurend gekweld door interne tegenstellingen,¹³ corruptie en incompetentie. Tegelijkertijd wakkerde de burgeroorlog verder aan. De val van Karmal was dan ook slechts een kwestie van tijd. Reeds in mei 1986 nam Najibullah Karmals taken als secretaris-generaal over. Niet lang daarna gaf Karmal ook het voorzitterschap van de Revolutionaire Raad op.¹⁴ Inmiddels was de KhAD op 9 januari 1986, kort na Najibullah's vertrek, omgevormd tot een afzonderlijk ministerie onder de naam *Wazarat-e Amani-at-e Dowlati*, oftewel 'Ministerie van Staatsveiligheid'. Hoewel de officiële afkorting van het ministerie voortaan WAD was, bleef de geheime dienst in de volksmond KhAD heten.

¹² Reeds op 22 februari 1980 brak in Kabul spontaan een opstand uit tegen het door de Sovjets gesteunde bewind van Karmal. Deze opstand, die de geschiedenis inging onder de naam 'De nacht van Allahu Akbar', luidde het begin in van een lange reeks demonstraties en stakingen die hardhandig door de KhAD werden onderdrukt. Cf. The Fragmentation of Afghanistan. State Formation and Collapse in the International System, Barnett R. Rubin (Lahore, 1996), blz. 135, 137-8) en The Great Game Revisited, blz. 347.

¹³ Veel van deze tegenstellingen waren terug te voeren op de aloude tweedeling tussen de Khalq- en Parcham-factie. Overigens hadden zowel aanhangers van de Khalq-factie als die van de Parcham-factie zitting in Karmals eerste kabinet. Desalniettemin had Karmal grote moeite bij het vinden van kandidaten vanwege een groot tekort aan geschikte mensen, ideologische tegenstellingen, persoonlijke rivaliteit en algehele onwil om mee te werken aan het Sovjet-bestuur van Afghanistan. Dit leidde tot vreemde situaties, waarbij slachtoffer en beul aan één tafel zaten. Zo vond Karmal bijvoorbeeld het vroegere hoofd van de AGSA, de Khalq aanhanger Asadullah Sarwari, bereid vice-premier te worden. De andere post van vice-premier werd bekleed door Sultan Ali Keshtmand van de Parcham-factie, die door zijn ambtgenoot persoonlijk zou zijn gemarteld voor zijn aandeel in een coup poging in 1978. Een dergelijke 'samenwerking' was uiteraard gedoemd te mislukken. Reeds in de zomer van 1980 vertrok Sarwari naar het buitenland, waar hij ambassadeur in Mongolië werd (Afghan Communism and Soviet Intervention, blz. 121-37).

¹⁴ Als vice-voorzitter van de Revolutionaire Raad volgde Mohammed Chamkani Karmal in deze functie op in afwachting van een nieuwe grondwet. Chamkani was een Pashthun uit de provincie Paktia die geen lid was van de DVPA - althans niet openlijk. De werkelijke macht was in handen van Najibullah. Overigens werd Najibullah in september 1987 alsnog tot voorzitter van de Revolutionaire Raad gekozen. Bij die gelegenheid deed Chamkani een stap terug en werd hij net als voorheen vice-voorzitter (Afghan Communism and Soviet Intervention, blz. 160, 162).

Om de druk op het communistische bewind te verminderen, poogde Najibullah een politiek van nationale verzoening te voeren. De politiek bestond onder meer uit grotere aandacht voor de islamitische grondregels in het bestuur, versoepeling van de landhervormingen en de mogelijkheid tot het oprichten van politieke partijen. In november 1987 kreeg Afghanistan een nieuwe grondwet, die voorzag in de vorming van een Eerste en Tweede Kamer. De naam van het land werd veranderd in 'Republiek Afghanistan' met Najibullah als zijn eerste president. Dit waren evenwel voornamelijk uiterlijke aanpassingen. In werkelijkheid bleef de DVPA, wier leidende rol in de grondwet werd vastgelegd, almachtig. De Sovjet-troepen en de WAD waren nog steeds belangrijke steunpilaren onder het communistische bewind.

In 1988 viel een van deze steunpilaren weg. Na jarenlange onderhandelingen begonnen de Sovjet-troepen zich in mei 1988 uit Afghanistan terug te trekken. Hun aftocht was in februari 1989 voltooid. Tegen de algehele verwachting in wist Najibullah zich evenwel nog tot 1992 als president te handhaven. Zijn politieke voortbestaan dankte Najibullah mede aan de voortdurende wapenleveranties van de Sovjet-Unie en de grote onderlinge vijandschap tussen verschillende *Mudjahedin*-groepen. Ook de DVPA vormde echter allerm minst een gesloten front. Zo werd in oktober 1988 een coup poging verijdeld, waarbij aanhangers van de afgetreden president Karmal betrokken waren. Rond dezelfde tijd werd Sayed Mohammed Gulabzoy, de minister van Binnenlandse Zaken en leider van de Khalq-factie, verbannen. In maart 1990 werd opnieuw een staatsgreep gepleegd, ditmaal onder leiding van luitenant-generaal Shahnawaz Tanai, minister van Defensie en net als Gulabzoy een prominent lid van de Khalq-factie. Mede door de inzet van de loyale troepen van de WAD en regeringsgetrouwe troepen van het Garnizoen van Kabul onder leiding van Mohammed Nabi Azimi werd deze opstand bloedig neergeslagen.¹⁵

Het verzet tegen Najibullah binnen de gelederen van de DVPA was mede ingegeven door het uitroepen van de noodtoestand en de instelling van een machtige 'Hoge Raad voor de Verdediging van het Vaderland' in februari 1989.

15

Cf. *Afghan Communism and Soviet Intervention*, blz. 312-4 en 341-4, *The Forgotten War*, blz. 85-8 en het algemeen ambtsbericht Afghanistan d.d. 16 september 1999, blz. 54, noot 124. Felix Ermacora vermeldt in zijn rapport uit 1990 dat de WAD in december 1989 127 verdachten arresteerde, onder wie elf generaals. Volgens de WAD waren deze personen betrokken bij het plannen van een coup (*UN report on human rights 1990*, §33). De onmiddellijke aanleiding voor de coup poging van luitenant-generaal Tanai op 6 maart 1990 was vermoedelijk een rechtszaak die de dag daarvoor was begonnen tegen geestverwanten van Tanai die gearresteerd waren op verdenking betrokken te zijn geweest bij het beramen van militaire coups in 1989. Kennelijk was Tanai bevreesd dat de getuigenissen van deze militairen hemzelf in de beklaagdenbank zouden brengen. Overigens heeft Tanai in de periode 1994-1997 als militair adviseur op actieve wijze vormgegeven aan de militaire opmars van de Taliban in Afghanistan.

Deze maatregelen, die werden genomen op het moment dat de terugtrekking van de Sovjet-troepen was voltooid, gaven Najibullah de mogelijkheid het bestuur volledig naar zijn hand te zetten. In mei 1990, na eerst een grondige zuivering van de DVPA en het leger te hebben doorgevoerd, besloot Najibullah deze veranderingen ongedaan te maken. De president bleef niettemin een uitzonderlijk machtig figuur.

In het kader van de politiek van nationale verzoening besloot het Tweede Congres van de DVPA, dat in juni 1990 bijeenkwam, de naam van de partij te veranderen in Hezb-i-Watan, oftewel 'De Vaderlandpartij'. Ondanks Najibullah's pogingen althans voor de buitenwacht afstand te nemen van het communistische gedachtengoed en verleden, waren zijn positie en die van de Hezb-i-Watan uiteindelijk onhoudbaar. Op 16 april 1992 werd hij door zijn eigen partijgenoten gedwongen af te treden. Niet lang daarna heersten de verschillende *Mudjahedin*-facties in geheel Afghanistan.

2.2

Taakomschrijving van de KhAD en de WAD

Het was de taak van de KhAD en de WAD om het voortbestaan van het communistische bewind, dat reeds kort na de Grote Saur Revolutie onder grote druk stond, op korte en lange termijn te waarborgen. In de praktijk betekende dit dat de KhAD en de WAD een vrijbrief kregen om de externe en interne vijanden van dit bewind op te sporen en te bestrijden op een wijze die hen goeddunkte.

Het communistische bewind in Afghanistan onderscheidde externe en interne vijanden. Tot de eerste groep behoorden politieke tegenstanders van buiten de DVPA, zoals opposanten van linkse signatuur, islamisten, onafhankelijke intellectuelen en *Mudjahedin*-strijders. Tot de tweede groep behoorden politieke tegenstanders binnen de DVPA, zoals deloyale en afvallige leden. In de praktijk was het geringste teken van deloyaal gedrag of verzet reeds aanleiding om als vijand te worden aangemerkt.

De KhAD en de WAD identificeerden de vijanden van het communistische bewind met behulp van het uitgebreide netwerk aan informanten waarover zij in Afghanistan beschikten. Dit netwerk hield de KhAD en de WAD eveneens op de hoogte van bijvoorbeeld de tegenstelling binnen de DVPA tussen de Khalq- en Parcham-factie en de militaire acties die de *Mudjahedin* beraamden.

Personen die als vijand van de DVPA waren aangemerkt, konden op velerlei wijze onschadelijk worden gemaakt. Zo konden leidinggevendenden binnen de KhAD hun ondergeschikten opdracht geven tot arrestaties, detenties, gerechtelijke veroordelingen, verbanningen, folteringen, moordaanslagen en buitengerechtelijke executies van al dan niet vermeende tegenstanders van het communistische

bewind. Waar nodig pleegden agenten van de KhAD en de WAD ook moordaanslagen buiten Afghanistan, met name in Pakistan.¹⁶

Met hun nietsontziende en veelal willekeurige optreden creëerden de KhAD en de WAD bewust een klimaat van terreur dat tot doel had elk verzet onder de burgerbevolking tegen het communistisch bewind bij voorbaat in de kiem te smoren.

2.3 Organisatiestructuur van de KhAD en de WAD

Over de organisatiestructuur van de Afghaanse veiligheidsdiensten onder Taraki en Amin, de AGSA en KAM, is zeer weinig bekend. Beduidend meer is bekend van de organisatie van de KhAD, die, zoals hierboven reeds werd uiteengezet, in 1986 werd opgewaardeerd tot een ministerie en WAD ging heten. Ook de informatie over de organisatiestructuur van de KhAD en de WAD is evenwel niet uitputtend. Deze paragraaf bevat derhalve noodzakelijkerwijze slechts een algemene schets van de organisatie van de KhAD en zijn opvolger de WAD.

De AGSA en de KAM vielen rechtstreeks onder de minister van Binnenlandse Zaken. Aanvankelijk gold dit ook voor de in januari 1980 opgerichte KhAD. Na enige maanden werd de KhAD evenwel bij het ministerie van Binnenlandse Zaken weggehaald en omgevormd tot een vrijwel volledig onafhankelijk opererend directoraat-generaal binnen het Bureau van de President.¹⁷ Het personeelsbestand van de KhAD werd in vergelijking met dat van zijn voorgangers aanzienlijk uitgebreid.¹⁸

---

¹⁶ De vele honderden terroristische aanslagen die tussen 1980 en 1989 vanuit Afghanistan in Pakistan werden uitgevoerd kostten het leven aan 890 personen; 3201 mensen raakten bij deze aanslagen gewond. De reeks aanslagen bereikte een hoogtepunt in 1987 (Afghan Communism and Soviet Intervention, blz. 231; cf. Afghanistan. A Country Study, Richard F. Nyrop & Donald M. Seekins (red.) (Washington, 1986), blz. 330-1).

¹⁷ Verscheidene bronnen spreken in dit verband over het 'Bureau van de President'. In A Nation is Dying, blz. 150, noot 11, wordt evenwel gesteld dat de KhAD, voordat hij 1986 werd omgevormd tot een ministerie, formeel onder het bureau van de minister-president viel. Kantoren van de KhAD werden om deze reden soms enigszins verhullend aangeduid als 'dependances van het ministerie van de minister-president'. Overigens vervulde Karmal meteen na zijn aantreden als president op 27 december 1979 ook enige tijd de functie van minister-president. In deze functie werd hij in 1981 opgevolgd door Keshtmand, die tot 1988 minister-president zou blijven (cf. Historical Dictionary of Afghanistan, Ludwig W. Adamec, (London, 1991), blz. 291, 295 en 304 en Afghan Communism and Soviet Intervention, blz. 130).

¹⁸ Het is niet mogelijk precies aan te geven hoeveel Afghanen diensten verleenden voor de KhAD en de WAD. Tijdens een bezoek aan Kabul in 1983 werd een Franse journalist door een vertegenwoordiger van de DVPA evenwel verteld dat de KhAD in de hoofdstad over 10.000 medewerkers beschikte. Afgezet tegen de totale bevolking van Kabul in die tijd, zou dit betekenen dat 1 uit elke 150 inwoners van de stad een medewerker van de KhAD was (*Ibidem*, blz. 150, noot 3). Schattingen van (westerse) waarnemers duiden op 25.000 à 60.000 tot

Het directoraat-generaal van de KhAD was voor zover thans bekend onderverdeeld in zes directies, die in het Dari *riyasat* worden genoemd. Twee directies werden gevormd door de (binnen- en buitenlandse) inlichtingendienst en de interne veiligheidsdienst. De overige vier directies hielden zich bezig met respectievelijk propaganda, coördinatie op provinciaal niveau, toezicht op diplomatieke missies en bescherming van de regering en regeringsvertegenwoordigers.

De KhAD genoot een grote vrijheid van handelen. Formeel diende de KhAD slechts verantwoording af te leggen aan het Bureau van de President. Concreet betekende dit dat de president van Afghanistan en, in het verlengde hiervan, de Revolutionaire Raad toezagen op het functioneren van de KhAD. In de praktijk had de KhAD dan ook een zeer ruime armslag: de KhAD kon feitelijk doen en laten wat hem goeddunkte.

Naast de civiele KhAD bestond ook een aparte militaire inlichtingendienst, die de KhAD-*e Nezami*, oftewel 'de militaire KhAD', werd genoemd. Formeel zou deze militaire inlichtingendienst onder het ministerie van Defensie hebben geressorteed.¹⁹

In 1986 werd de KhAD een afzonderlijk ministerie onder de naam 'Ministerie van Staatsveiligheid' (WAD). De leiding van het ministerie was in handen van generaal-majoor Ghulam Faruq Yaqubi, die voortaan als minister deelnam aan de kabinetszittingen. Ondanks de naamsverandering bleef de veiligheidsdienst in de volksmond KhAD heten. Voor zover thans bekend werden zowel de civiele als de militaire KhAD in het nieuwe ministerie ondergebracht. Het Garnizoen van Kabul, een elite-onderdeel dat werd opgericht vanwege gerezen twijfel over de loyaliteit en daadkracht van het Afghaanse regeringsleger, viel eveneens onder de WAD. Het Garnizoen van Kabul had specifiek tot taak de stabiliteit van het communistische bewind te bestendigen, de orde en veiligheid in Kabul te bewaken en zorg te dragen voor de veiligheid van de kaderleden van de DVPA.²⁰

---

zelfs 150.000 personen die werkzaam waren voor de KhAD en de WAD. Met name in Kabul waren de KhAD en de WAD goed vertegenwoordigd (cf. algemeen ambtsbericht Afghanistan d.d. 4 maart 1998, blz. 34; algemeen ambtsbericht Afghanistan d.d. 3 november 1998, blz. 13, noot 17; The Fragmentation of Afghanistan, blz. 133; A Country Study, blz. 328).

¹⁹ Cf. Torture of Political Prisoners, blz. 6.

²⁰ Dit Garnizoen van Kabul was organisatorisch een directie binnen de WAD. Naast het Garnizoen van Kabul dat onder het ministerie van Staatsveiligheid ressorteerde, bestond een tweede Garnizoen van Kabul. Dit garnizoen, dat nagenoeg dezelfde taak had, viel onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Defensie en stond onder leiding van Mohammad Nabi Azimi.

De WAD kende drie directoraten-generaal, te weten het directoraat-generaal Veiligheid, het directoraat-generaal Militaire Veiligheid en het directoraat-generaal Binnenlandse Zaken. Het directoraat-generaal Veiligheid had als taak de veiligheid binnen de WAD te bewaken. In de praktijk betekende dit dat het directoraat-generaal zich bezighield met het personeelsbeleid. Een belangrijk onderdeel van dit personeelsbeleid bestond in het voortdurend controleren van het personeel van de WAD op betrouwbaarheid. Dit directoraat-generaal kende geen afzonderlijke directies of afdelingen.

Het directoraat-generaal Militaire Veiligheid was een voortzetting van de KhAD-*e Nezami*, de militaire KhAD. De taken van dit directoraat-generaal kwamen overeen met die van het directoraat-generaal Veiligheid, met dit verschil dat het werkterrein bestond uit de krijgsmachtonderdelen van het Afghaanse leger. Het directoraat-generaal deed onder meer onderzoek naar de loyaliteit van de mankrachten, trachtte infiltratiepogingen van de *Mudjahedin* te vrijdelen en poogde desertie tegen te gaan. De taken die binnen het directoraat-generaal Militaire Veiligheid werden verricht, waren verdeeld over een aantal directies.

Het directoraat-generaal Binnenlandse Zaken was een voortzetting van de civiele KhAD. In navolging van zijn voorganger stond het ook wel bekend als de 'civiele WAD'. Dit directoraat-generaal had als taak het voortbestaan van het communistisch bewind te waarborgen door anti-regeringsgezinde activiteiten in Afghanistan en omliggende landen (Pakistan) in kaart te brengen en te bestrijden. Ook hield dit directoraat-generaal zich bezig met de verspreiding van propaganda en met economische controle en spionage. De veelheid aan taken die binnen het directoraat-generaal Binnenlandse Zaken werden verricht, waren verdeeld over een fors aantal directies, die op hun beurt uit afdelingen konden bestaan. De directies waren genummerd.²¹

Een aantal directies viel niet onder de bovengenoemde structuur van directoraten-generaal. Zij kunnen worden aangeduid als 'onafhankelijke' directies, die

---

In 1988 werd door Najibullah de *Gard-e-Khas* (later omgedoopt in *Gard-i-Milli*) opgericht. Deze paramilitaire vrijwilligerseenheid bestond voornamelijk uit leden van de jeugdorganisatie van de DVPA, de *Sazman-i-Jawanan*. Ook de *Gard-e-Khas* was belast met de beveiliging van kaderfunctionarissen van het communistische bewind. Als zodanig speelde deze eenheid een belangrijke rol bij het neerslaan van de staatsgreep van luitenant-generaal Tanai in 1989 (cf. §2.1). Zie ook The Fragmentation of Afghanistan, blz. 155 en 157.

²¹ Amnesty International geeft in het rapport met de titel Afghanistan. Reports of Torture and Long-term detention Without Trial (ASA 11/01/91, maart 1991) op bladzijden 3 t/m 5 een korte beschrijving van de taken van directies nr. 1, nr. 4, nr. 5 en nr. 7 (respectievelijk *Riasat-e-Awal*, *Riasat-e-Char*, *Riasat-e-Panj*, *Riasat-e-Haft*). Aangezien het heel wel mogelijk is dat zowel het aantal als de precieze benaming van de directies aan verandering onderhevig waren, verdient het aanbeveling behoedzaam met dergelijke gegevens om te gaan.

vermoedelijk direct onder minister Yaqubi of een van zijn plaatsvervangers vielen.

De KhAD en de WAD onderhielden zowel met de algemene inlichtingendienst (KGB) als met de militaire inlichtingendienst van de Sovjet-Unie (GRU) zeer goede relaties. De invloed van de KGB op het functioneren van de KhAD en de WAD was groot. In feite waren de KhAD en de WAD een verlengstuk van de KGB.²² Vele kaderfunctionarissen werden in hun dagelijkse werkzaamheden ondersteund door Sovjet-beambten. Met hulp van de Sovjets groeiden de KhAD en de WAD uit tot buitengewoon efficiënte, meedogenloze en soepel opererende veiligheidsdiensten. Ook nadat de laatste Sovjet-troepen zich in februari 1989 uit Afghanistan hadden teruggetrokken bleef de WAD financiële en materiële steun uit de Sovjet-Unie ontvangen.

2.4 **Recruterings en opleiding van officieren**

De KhAD en de WAD waren elite-onderdelen van het communistische staatsapparaat. Zij vormden in Afghanistan een staat binnen de staat. De tentakels van de geheime dienst strekten zich uit tot in de verste hoeken en gaten van de maatschappij. De KhAD en de WAD waren zowel wat betreft hun budget als wat betreft menskracht de grootste dienst in het land. Medewerkers van de geheime dienst waren aanwezig in vrijwel elk kantoor en klaslokaal in Kabul. Het doel van de KhAD en de WAD was om binnen elke familie in Kabul over een informant te beschikken.²³ Om dit doel te verwezenlijken, wierven de KhAD en de WAD op grote schaal informanten. Zij werden geacht hand- en spandiensten te verlenen, zoals het vergaren van informatie over collega's en burens.

De KhAD en de WAD kenden een zeer strenge selectieprocedure voor het aannemen van medewerkers, waarbij hun loyaliteit aan de DVPA danig op de proef werd gesteld. Dit gold in versterkte mate voor de recruterings van officieren. Voor deze functies hanteerden de KhAD en de WAD een zeer stringent recruteringsbeleid. Slechts zeer loyaal gebleken leden van de DVPA en personen uit regeringsgezinde families kwamen in aanmerking om als officier toegelaten te worden tot de KhAD of de WAD. Alvorens de KhAD of de WAD personen benaderde met de vraag of zij bereid waren als officier toe te treden, had reeds een uitgebreid veiligheidsonderzoek plaatsgevonden. Bij dit onderzoek werden niet alleen de antecedenten van de beoogde nieuwe medewerker nagegaan, maar

---

²² Cf. *Afghan Communism and Soviet Intervention*, blz. 122-4, *The Fragmentation of Afghanistan*, blz. 33, *A Country Study*, blz. 328-9 en *The Great Game Revisited*, blz. 344-5 en blz. 349. Het hoofdkwartier van de KGB in Afghanistan bevond zich in de wijk Darulman in Kabul.

²³ *A Nation is Dying*, blz. 77. Cf. *The Fragmentation of Afghanistan*, blz. 138 en *A Country Study*, blz. 329.

ook die van zijn gehele familie.

Nieuwe officiersrecruten van de KhAD en de WAD ondergingen een zeer intensieve training, de zogenaamde *Parwachi*. Als de *Parwachi* met goed gevolg doorlopen was, volgde een proeftijd die bekend stond als de *Azmajchi*. Tijdens de *Azmajchi* werd de loyaliteit en weerbaarheid van de toekomstige officiers duchtig op de proef gesteld. Zo werd bijvoorbeeld van hen verlangd dat zij familieleden bespioneerden, dat zij vrienden en kennissen arresteerden en martelden, dat zij al dan niet vermeende vijanden van het communistische bewind uit de weg ruimden of dat zij in de gelederen van de *Mudjahedin* infiltreerden. De recruten die reeds bij aanvang van de opleiding lid waren van de DVPA werden na afronding van de proeftijd opgenomen in de exclusieve rangen van de KhAD of de WAD. Zij die dat nog niet waren dienden eerst het lidmaatschap van de DVPA te verkrijgen, maar gezien hun achtergrond vormde dit geen probleem.

De *Parwachi* en de *Azmajchi* vormden onderdeel van de officierenopleiding van de KhAD en de WAD. De opleiding stond derhalve niet open voor gewone informanten. Personen die door de KhAD en de WAD als buitengewoon loyaal werden aangemerkt, konden een verkorte opleiding volgen. Personen die reeds vóór de Grote Saur Revolutie actief waren binnen de communistische partij en leden van een selecte groep regeringsgezinde families kwamen in aanmerking voor een dergelijke verkorte opleiding.

De rang van officier binnen de KhAD of de WAD bracht aanzienlijke materiële voordelen met zich mee. Zo had een officier recht op een salaris dat ongeveer tienmaal zo hoog was als dat van een gewone ambtenaar. Bovendien kon dit salaris straffeloos worden aangevuld met geld dat was verkregen door afpersing en steekpenningen. Voorts was een officier van de KhAD of de WAD vrijgesteld van dienst in het Afghaanse regeringsleger en had hij indien gewenst vrij toegang tot alcohol en prostitueés. Overigens waren binnen de KhAD en de WAD tevens vrouwen werkzaam - óók als onder-officier en officier. Vrouwen waren evenwel ondervertegenwoordigd in de hogere officiersrangen.

2.5 Ondervragings- en detentiecentra van de KhAD en de WAD

Zoals reeds in §2.2 is uiteengezet, beschikten de KhAD en de WAD over bijkans onbeperkte volmachten bij de opsporing van vijanden van het communistische bewind. Aangezien de KhAD en de WAD ook daadwerkelijk van deze volmachten gebruik maakten, werden zij door de bevolking van Afghanistan bijzonder gevreesd. Deze angst werd mede aangewakkerd door de zeer ruime interpretatie van het begrip 'vijand van het communistische bewind' dat de KhAD en de WAD hanteerden. Veelal was een vage verdenking dat iemand anti-regeringsgezinde opvattingen koesterde of anti-regeringsgezinde activiteiten

ontplooid reeds voldoende om tot zijn (of haar) arrestatie over te gaan.²⁴

Personen die door de KhAD of de WAD waren gearresteerd, werden na hun aanhouding doorgaans eerst naar een van de ondervragingscentra van de KhAD of de WAD gebracht.²⁵ Tijdens hun verblijf in deze ondervragingscentra werden de arrestanten verhoord. Als het vermoeden bestond dat een arrestant tijdens het verhoor informatie achterhield, dreigden de agenten van de KhAD of de WAD hem (of haar) met het gebruik van geweld. Als deze dreiging niet het gewenste effect sorteerde, werden de arrestanten gemarteld teneinde de gewenste informatie alsnog te verkrijgen. Marteling maakte aldus integraal onderdeel uit van de ondervragingsmethodes die de KhAD en de WAD ter beschikking stonden. De KhAD en de WAD maakten systematisch gebruik van de mogelijkheid om met behulp van marteling arrestanten bekentenissen af te dwingen.²⁶

Het hoofdkwartier van de KhAD in Kabul stond bekend als het Shashdarak centrum.²⁷ Personen die in Kabul waren gearresteerd werden dikwijls eerst naar Shashdarak gebracht voor een eerste verhoor. Dit eerste verhoor kon echter ook plaatsvinden in een van de lokale KhAD-kantoren elders in de stad. Na het eerste verhoor werden de arrestanten veelal overgebracht naar Sedarat, het centrale ondervragingscentrum van de KhAD in Kabul.²⁸ In Sedarat werden arrestanten soms maandenlang voor verhoor vastgehouden. Gevangenen werden tijdens deze

---

²⁴ Arrestaties waren gebaseerd op 'bewijs' dat was aangeleverd door spionnen en informanten of door verdachten die tijdens hun verhoor dikwijls werden gemarteld. Ook werd informatie verkregen door elektronische af luistering (A Nation is Dying, blz. 79). Het kwam eveneens voor dat personen werden gearresteerd en gemarteld met als enig doel belastende informatie te vergaren over een of meer van hun familieleden (*ibidem*, blz. 80).

²⁵ Cf. Torture of Political Prisoners, blz. 6.

²⁶ Cf. algemeen ambtsbericht Afghanistan d.d. 4 maart 1998, blz. 34. Hoewel politieke gevangenen onder het bewind van Taraki en Amin dikwijls op brute wijze werden gemarteld, is marteling pas sinds het bewind van Karmal en Najibullah een volledig geïntegreerd onderdeel van het ondervragingsproces (A Nation is Dying, blz. 81).

²⁷ Cf. Torture of Political Prisoners, blz. 6-8 en A Nation is Dying, blz. 83-4. Het hoofdkwartier van de KhAD ontleent zijn naam aan de wijk waarin het gelegen is. De wijk Shashdarak ligt in district 9 in het zuidoosten van Kabul. De wijk ligt in hetzelfde district als Microrayon, de wijk waar vele communistische functionarissen woonden, en Pul-i-Charki, de wijk waar de beruchte gevangenis van dezelfde naam stond.

²⁸ Sedarat fungeerde eveneens als detentiecentrum waar politieke gevangenen soms jarenlang zonder enige formele aanklacht vastgehouden werden. Laber en Rubin beschikken over informatie dat met name vrouwelijke politieke gevangenen na hun arrestatie direct naar Sedarat werden gebracht (*ibidem*, blz. 150, noot 15).

fase opgesloten in uitzonderlijk onhygiënische cellen.²⁹ Zowel tijdens het eerste verhoor als tijdens het verhoor in Sedarat werden arrestanten systematisch gemarteld.³⁰ Ook elders in Afghanistan bevonden zich ondervragings- en detentiecentra van de KhAD waar gevangenen werden gemarteld. Sommige arrestanten van buiten de hoofdstad werden meteen na hun arrestatie naar het centrale ondervragingscentrum in Kabul overgebracht.³¹

²⁹ Dit beeld komt onder meer naar voren in de rapporten van de Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Felix Ermacora, die in 1987 onder meer Shashdarak en Sedarat bezocht (Situation of human rights in Afghanistan. Note by the Secretary General, UN (A/42/667, 23 oktober 1987), §§3, 47, 58-60). In 1989 bracht de Speciale Rapporteur opnieuw een bezoek aan Shashdarak. De hygiënische omstandigheden in dit ondervragingscentrum bleken ten tijde van zijn bezoek enigszins te zijn verbeterd (UN report on human rights 1989, §40). Overigens vormden de erbarmelijke omstandigheden in de ondervragings- en detentiecentra van de KhAD en de WAD een integraal onderdeel van de verhoorstrategie met als doel de wil van de gevangenen te breken (A Nation is Dying, blz. 94). Zie voor een beschrijving van de slechte gevangenisomstandigheden ook Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial, blz. 2 en 5, van Amnesty International en The Forgotten War, blz. 95-7, van Human Rights Watch.

³⁰ Cf. Torture of Political Prisoners, Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial, The Forgotten War, blz. 93-5. Dit beeld komt eveneens uit de rapporten van de Speciale Rapporteur naar voren. Zie bijvoorbeeld het UN report on human rights 1986, §§56-7, waar onder meer de marteling van vrouwelijke gevangenen wordt beschreven.

³¹ De Speciale Rapporteur geeft in zijn rapport uit 1985 aan dat marteling zowel in Kabul als elders in Afghanistan regelmatig voorkomt. De Speciale Rapporteur noemt met name de Pul-i-Charki gevangenis, militaire bases (vooral in de provincie), politiebureaus in Kabul en alle provincies, het ministerie van Binnenlandse Zaken, het hoofdkwartier van de KhAD en de acht detentiecentra van de KhAD in Kabul. De Speciale Rapporteur meldt voorts dat in de regio Kabul ongeveer tweehonderd huizen werden gebruikt als detentiecentra van de KhAD (UN report on human rights 1985, §87, noot 12; Situation of human rights in Afghanistan, §3). In zijn rapport uit 1989 specificeert de Speciale Rapporteur dat ondervragingen plaatsvinden op elf politiebureau's in Kabul (UN report on human rights 1989, §42).

Dit beeld wordt bevestigd door Amnesty International (Torture of Political Prisoners, blz. 6-7). Ook deze organisatie meldt dat marteling in Kabul niet alleen plaatsvond in Shashdarak en Sedarat, maar ook in andere KhAD kantoren. In dit verband noemt Amnesty International de KhAD kantoren Drie, Vier en Vijf alsmede het kantoor in het Ahmad Shah Khan-huis, dat in het huis in Wazir Akbar Khan en dat in het Howzai Barikat district. De Speciale Rapporteur bezocht in 1987 onder meer het Darlawan ondervragingscentrum, dat niet met name door Amnesty International genoemd wordt. Ook Laber en Rubin noemen nog andere namen, zoals een detentiecentrum dat ingegraven is in de Shahrara heuvel (A Nation is Dying, blz. 82-3).

Berichten over marteling beperken zich niet tot Kabul. Amnesty International ontving berichten van marteling in KhAD ondervragingscentra in Bamiyan, Ghazni, Jalalabad, Kandahar, Lashkargah en Pol-i-Khomri alsmede in de gevangenschappen van Kunduz en Mazar-i-Sharif (Torture of Political Prisoners, blz. 7). Volgens de informatie van Amnesty bevond het hoofdkwartier van de KhAD in Kandahar zich in het voormalige huis van Abdul Rahim Latif in het Shahr-e Nau district. Martelingen vonden in Kandahar evenwel voornamelijk plaats in het zogenaamde 'Musa Khan gebouw'. Ook in het KhAD ondervragingscentrum dat bekend stond onder de naam Darwazan werd gemarteld. Net als de Speciale Rapporteur, beschikt Amnesty International ook over aanwijzingen dat marteling plaatsvond in legerplaatsen.

Vele arrestanten overleefden het verhoor in de ondervragingscentra niet. De overigen werden overgebracht naar detentiecentra van de KhAD en de WAD. Vele politieke gevangenen werden zonder enige vorm van proces en juridische bijstand in deze detentiecentra vastgehouden; zij mochten geen enkel contact onderhouden met de buitenwereld. In de detentiecentra bestonden aparte afdelingen voor politieke gevangenen. Zo kende de Pul-i-Charki gevangenis in district 12 in de wijk Arzan Kimat aan de uiterste oostrand van Kabul tenminste vier afdelingen, waarvan met name Blok I en II (maar in mindere mate ook Blok IV³²) voor politieke gevangenen waren gereserveerd. Deze afdelingen werden beheerd door de KhAD en later de WAD. De KhAD en de WAD werkten daarbij nauw samen met het Revolutionair Openbaar Ministerie.³³

Mishandeling van politieke gevangenen wier ondervraging reeds was afgesloten kwam in de detentiecentra van de KhAD en de WAD regelmatig voor. Tijdens de detentiefase was echter geen sprake meer van systematische marteling.³⁴ De

³² Er bestaan aanwijzingen dat in Blok IV jongeren, scholieren en studenten werden vastgehouden wier loyaliteit aan het communistische bewind ter discussie stond. De Speciale Rapporteur meldt evenwel dat tijdens zijn bezoek aan Pul-i-Charki in 1989 in deze afdeling geen politieke gevangenen vastzaten (UN report on human rights 1989, §36).

³³ In Blok III, dat werd beheerd door het ministerie van Justitie in nauwe samenwerking met het reguliere Openbaar Ministerie, werden plegers van commune delicten vastgehouden. Een rapport dat Amnesty International in 1988 uitbracht stelt dat Blok I was gereserveerd voor voormalige ministers en andere prominente politieke gevangenen. Ook terdoodveroordeelden en buitenlandse gevangenen zouden in Blok I gevangen zijn gehouden. Deze gevangenen zouden zo nu en dan zijn gelucht. Dit voorrecht was niet gegund aan de gevangenen in Blok II, dat voornamelijk bedoeld zou zijn geweest voor politieke gevangenen die nog terecht moesten staan. Zoals gebruikelijk was het de gevangenen in Blok I en II verboden bezoek te ontvangen of brieven te schrijven (Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial, blz. 5-7). In zijn eerste rapport over de situatie van de mensenrechten in Afghanistan vermeldt Felix Ermacora, de toenmalige Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, dat de Pul-i-Charki gevangenis aan het einde van de jaren zeventig ook een afdeling voor vrouwen kende (UN report on human rights 1985, §74). In 1987, 1989, 1991 en 1992 bezocht de Speciale Rapporteur de Pul-i-Charki gevangenis. Tijdens zijn bezoek in 1989 werd hem toegestaan de gehele gevangenis te bezoeken. In zijn verslag spreekt de Speciale Rapporteur van zeven afdelingen, waarvan Blok I nagenoeg en Blok VI geheel leeg waren. In Blok II zaten meer dan 300 politieke gevangenen in afwachting van hun proces. Blok IV was volgens de Speciale Rapporteur bevolkt met niet-politieke gevangenen. Blok VII was klaarblijkelijk bestemd voor vrouwelijke gevangenen (UN report on human rights 1989, §36).

³⁴ Amnesty International meldt in zijn rapport uit 1986 dat hoewel sommige gevangenen ook tijdens hun detentie werden gemarteld, getuigenissen van voormalige gevangenen uitwijzen dat deze praktijken zich hoofdzakelijk tot de ondervragingscentra beperkten (Torture of Political Prisoners, blz. 7). In zijn rapport uit 1988 (ASA 11/02/88, mei 1988) beschrijft Amnesty International hoe sommige gevangenen, onder wie een vrouw, tijdens hun detentie in Pul-i-Chomri en andere gevangenisson zwaar werden mishandeld of gemarteld (Afghanistan. Unlawful Killings and Torture, blz. 6-8). De Speciale Rapporteur merkt op dat de omstandigheden waaronder gevangenen worden vastgehouden als een vorm van psychologische marteling kan worden beschouwd. Ook hij beschikt over aanwijzingen voor zware mishandeling, met name in de Pul-i-Charki gevangenis (Situation of human rights in Afghanistan, §64 en §66; cf. A Nation is Dying, blz. 83-4).

omstandigheden waaronder politieke gevangenen in de Pul-i-Charki gevangenis en andere gevangenissen werden vastgehouden ten tijde van het communistische bewind waren bijzonder schrijnend en mensonterend.³⁵ Sommige politieke gevangenen werden gedwongen na ontslag uit de gevangenis te dienen in het Afghaanse leger; hun familie werd van deze gang van zaken niet altijd op de hoogte gesteld.³⁶

2.6

Verhoor- en martelmethodes van de KhAD en de WAD

In de ondervragings- en detentiecentra van de KhAD en de WAD werden arrestanten en gevangenen systematisch gemarteld. Bij de ondervragingen was dikwijls Sovjet-personeel aanwezig. Deze Sovjets, vermoedelijk KGB'ers, leidden de ondervraging op de achtergrond. Ook namen zij soms zelf aan de ondervraging deel. De uitvoering van fysieke marteling lieten de Sovjets echter gewoonlijk over aan de leden van de KhAD of de WAD die bij de ondervraging aanwezig waren. Veel van deze Afghaanse agenten hadden de door hen toegepaste verhoortechnieken geleerd van hun communistische bondgenoten, hetzij tijdens drie tot zes maanden durende cursussen in de Sovjet-Unie hetzij in een school die de Sovjets nabij Kabul voor dit doel hadden opgericht.³⁷

Bij de keuze van hun martelmethodes legden de agenten van de KhAD en de WAD een grote inventiviteit aan de dag. De veelal bizarre methodes die de KhAD en de WAD gebruikten, zijn reeds uitgebreid beschreven door mensenrechtenorganisaties zoals Amnesty International en door de Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie. Ter illustratie van de grote verscheidenheid aan wrede martelingen waaraan politieke gevangenen werden onderworpen, volgt nu een overzicht van deze foltertechnieken. Hoewel dit overzicht niet pretendeert uitputtend te zijn, geeft het goed aan hoe agenten van

³⁵ Cf. UN report on human rights 1986, §§54-5, Situation of human rights in Afghanistan, §60, UN report on human rights 1989, §43, UN report on human rights 1991, §43, UN report on human rights 1992, §§75-9 en The Great Game Revisited, blz. 349-50. Tijdens het communistische bewind werden keer op keer beschuldigingen geuit dat met name in de Pul-i-Charki gevangenis veel te veel gevangenen waren opgesloten. De Speciale Rapporteur was niet altijd in staat deze berichten te bevestigen. Tijdens de door hem afgelegde bezoeken aan de Pul-i-Charki gevangenis was het aantal gevangenen niet buitensporig hoog. Wel dient te worden aangetekend dat het Internationale Comité van het Rode Kruis gedurende het communistische bewind niet of nauwelijks toestemming kreeg van de Afghaanse autoriteiten om veroordeelde en niet veroordeelde gevangenen te bezoeken (cf. UN report on human rights 1987, §34, Situation of human rights in Afghanistan, §§59-60, UN report on human rights 1988, §17 UN report on human rights 1989, §44, UN report on human rights 1990, §§35-6, UN report on human rights 1991, §§37-38, 50, UN report on human rights 1992, §75 en The Forgotten War, blz. 64, 96-7, noot 258)

³⁶ Cf. A Nation is Dying, blz. 48-9, The Forgotten War, blz. 38-9, en Unlawful Killings and Torture, blz. 9.

³⁷ Cf. Torture of Political Prisoners, blz. 17 en A Nation is Dying, blz. 94.

de KhAD en de WAD te werk gingen.³⁸

Een eenvoudige, maar effectieve manier om personen tot een bekentenis te dwingen waren harde vuistslagen op het lichaam en het gezicht van de verdachte. De vuistslagen waren dikwijls zo krachtig en hielden zo lang aan, dat de verdachte het bewustzijn verloor. Nadat de verdachte weer bij kennis was gekomen, werd de behandeling zo nodig herhaald. In plaats van hun blote vuisten maakten de agenten van de KhAD en de WAD ook gebruik van hulpmiddelen zoals flessen, stokken, zwepen, geweerkolven, metalen staven en elektriciteitskabels. Het kwam voor dat de verdachte tijdens deze mishandeling werd opgehangen aan een draaiende ventilator. Soms werd het lichaam van de verdachte toegetakeld met messen, stukken glas of andere scherpe voorwerpen. Een andere manier om de verdachte te laten praten was hem te bewerken met een hete strijkbout of zijn lippen te verminken met een brandende sigaret. Eveneens kwam het voor dat een verdachte gedwongen werd zijn penis en testikels op een tafel te leggen, waarna een andere tafel er omgekeerd op geplaatst werd. Vervolgens gingen een of meer ondervragers op de tafel springen.

Tijdens de zware mishandeling van de verdachte, konden de agenten van de KhAD of de WAD besluiten om opzettelijk de vingers, tenen, armen, benen, ribben en neus van de verdachte te breken. Ook kwam het voor dat zij een of beide oren van de verdachte afsneden. Het uittrekken van een of meer vingernagels bij de verdachte vormde eveneens een terugkerend onderdeel van de door de KhAD en de WAD gepraktiseerde martelmethodes.

Veel verdachten werden tijdens hun verhoor stroomstoten toegediend. De draden werden daarbij bijvoorbeeld bevestigd aan de tong, aan de testikels, aan de tepels, tussen de tenen of tussen de vingers van de verdachte. Voor het toebrengen van stroomstoten werden soms apparaten gebruikt die speciaal voor dit type marteling vervaardigd waren. Zo spreken sommige personen die deze marteling hebben overleefd van het gebruik van iets dat lijkt op een koptelefoon, die zoals deze omschrijving reeds suggereert op het hoofd bevestigd werd, terwijl anderen spreken van een soort telefooncel, van waaruit kennelijk het voltage

---

³⁸ Zie voor een beschrijving van de martelmethodes van de KhAD en de WAD onder meer UN report on human rights 1985, §§74, 76, 86-7, 105-6, UN report on human rights 1986, §§56-7, UN report on human rights 1987, §15, UN report on human rights 1988, §21, Situation of human rights in Afghanistan, §§43-4, 54, 61-6, UN report on human rights 1989, §§41-2, UN report on human rights 1991, §§35-51, Torture of Political Prisoners, blz. 11-6, Unlawful Killings and Torture, blz. 6-8, Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial, blz. 3-7, The Forgotten War, blz. 93, A Nation is Dying, blz. 48-55 en blz. 81-99 en The Great Game Revisited, blz. 347-9.

geregeld werd.³⁹ Soms werd het effect van de stroomstoten geïntensifieerd door de verdachte te overgieten met water. Ook werden verdachten gedwongen plaats te nemen in basins met water, waar stroom doorgeleid werd.

Een andere vorm van marteling tijdens het verhoor bestond uit het herhaaldelijk onderdompelen van het hoofd van de verdachte in een bak water, zodat hij steeds opnieuw bijna de verdrinkingsdood stierf. Ook kwam het voor dat de penis van een verdachte met een stuk touw werd dichtgesnoerd, waarna hij werd gedwongen grote hoeveelheden water tot zich te nemen; pas als de verdachte een bekentenis aflegde, werd hem toegestaan te urineren. Weer andere verdachten werd benzine te drinken gegeven. Tevens zijn er getuigen die hebben gezien dat gevangenen uiteengereten werden.⁴⁰ Verkrachting van zowel mannelijke als vrouwelijke verdachten was eveneens een veel gebezigde vorm van marteling. Soms werden vrouwen in aanwezigheid van hun echtgenoot verkracht.

Ook in hun cellen werden de politieke gevangenen blootgesteld aan martelingen. Een van de meest voorkomende martelmethodes was het uit de slaap houden van gevangenen - een marteling die soms wel meer dan tien dagen kon aanhouden. Sommige verdachten werden in langdurige afzondering in een donkere cel vastgehouden, anderen deelden hun cel met vele mede-gevangenen. De cellen wemelden soms van ratten en ontbeerden dikwijls elke vorm van sanitair en verwarming. Sommige verdachten werden langdurig, al dan niet ondersteboven, opgehangen aan haken die voor dit doel aan het plafond van hun cel bevestigd waren. Het kwam eveneens voor dat een lijk van een mede-gevangene in een cel met een of meer gevangenen werd gelegd. Periodiek kon de verdachten langdurig eten en drinken onthouden worden. Ook konden zij gedwongen worden, eventueel naakt, langdurig in de brandende zon of in de snijdende kou te staan. De agenten van de KhAD en de WAD pasten ook psychologische martelmethodes toe. Zo werd sommige verdachten bijvoorbeeld voorgehouden dat hun familieleden waren vermoord.

Duizenden verdachten zijn door agenten van de KhAD of de WAD doodgemarteld. Indien de KhAD of de WAD de indruk hadden dat een verdachte schuldig was, konden zij hem of haar zonder nader onderzoek of tussenkomst van de rechter om het leven brengen. De betrokken agenten hoefden voor dergelijke daden in het geheel geen verantwoording af te leggen; de KhAD en de WAD waren boven de wet verheven. De Speciale Revolutionaire Rechtbank en

---

³⁹ Deze apparaten werden vermoedelijk geïmporteerd vanuit de Sovjet-Unie en Oost-Duitsland (*A Nation is Dying*, blz. 89).

⁴⁰ Voor een beschrijving, zie bijvoorbeeld *A Nation is Dying*, blz. 84.

het Revolutionair Openbaar Ministerie stonden onder controle van de KhAD en de WAD. Vele verdachten zijn tot een gevangenisstraf of de doodstraf veroordeeld op basis van informatie die onder marteling was verkregen. Verdachten hadden geen recht op een advocaat en konden evenmin in beroep gaan tegen het vonnis van de rechter.

Gedurende het communistische bewind heeft noch de politieke leiding van Afghanistan, noch de leiding van de DVPA of de Hezb-i-Watan, noch de leiding van de Afghaanse veiligheidsdiensten ooit gepoogd de beschreven praktijken te stoppen. Integendeel, deze methoden werden bewust door hen opgelegd en geïmplementeerd. In de strijd om het behoud van het communistische bewind waren alle beschikbare middelen, hoe wreed ook, geoorloofd.

De politiek van nationale verzoening die Najibullah na zijn verkiezing tot president afkondigde had geen matigende invloed op het optreden van de WAD. Zoals reeds in §2.1 werd aangegeven, had de politiek van nationale verzoening slechts tot doel het communistisch bewind in Afghanistan een democratisch aanzien te geven. In de praktijk veranderde evenwel niets aan het bestaande systeem, waarbij de DVPA het monopolie op de macht bezat. Ook de rol van de WAD in het voortbestaan van dit systeem bleef ongewijzigd; net als voorheen trad de WAD onverbiddelijk op tegen al dan niet vermeende tegenstanders van het communistische bewind. Juist in de jaren na de terugtrekking van de Sovjet-troepen (1989-1992) bleek de WAD voor Najibullah een onmisbaar instrument voor het bestendigen van zijn machtspositie, die zowel van binnenuit als van buitenaf bedreigd werd. Zo luidde het vertrek van de Sovjet-troepen een periode in waarin verscheidene coup pogingen vanuit de gelederen van de DVPA tegen Najibullah werden ondernomen.⁴¹ De WAD verijdelde deze pogingen en beantwoordde ze met bloedige zuiveringen binnen de partij. Bovendien grepen de verschillende *Mudjahedin*-facties het vertrek van de Sovjet-troepen aan om hun strijd tegen het communistische bewind op te voeren.⁴² De WAD bleef een belangrijke rol spelen bij de gewelddadige onderdrukking van dit verzet. Er was zelfs sprake van een verharding van de houding van de WAD als reactie op de bloedige wijze waarop regeringsfunctionarissen, onder wie verscheidene medewerkers van de WAD, door de *Mudjahedin* - en dan met name leden van Gulbuddin Hekmatyars Hezb-i-Islami en Abdul Rasul Sayyafs Ittehad-i-Islami - werden vermoord.

---

⁴¹ Zie §2.1.

⁴² Na het vertrek van de Sovjet-troepen leverden de *Mudjahedin* zware en langdurige veldslagen met het regeringsleger rond Jalalabad (1989), Khost (1991) en Gardez (1991). Bij deze veldslagen vielen duizenden doden.

Naar schatting zijn gedurende het communistische bewind in Afghanistan 200.000 burgers door een van de Afghaanse veiligheidsdiensten (AGSA, KAM, KhAD en WAD) gearresteerd en gedetineerd. Ongeveer 50.000 Afghanen hebben hierbij het leven verloren, veelal als gevolg van de martelingen die zij moesten ondergaan of ten gevolge van de doodstraf die hen was opgelegd.⁴³

2.7

Verantwoordelijkheid voor mensenrechtenschendingen

Het klimaat van terreur en angst dat de KhAD en de WAD teweegbrachten in de Afghaanse maatschappij, heerste ook binnen de veiligheidsdiensten zelf. De loyaliteit van de medewerkers van de KhAD en de WAD werd voortdurend op de proef gesteld. Indien ook maar de geringste twijfel bestond over de toewijding van een medewerker aan de communistische zaak, dan werd hij (of zij) zonder meer uit de gelederen van de KhAD of de WAD verwijderd. Veelal betekende dit de dood van de betrokken medewerker. Om niet de verdenking op zich te laden deloyaal te zijn, dienden de medewerkers van de KhAD en de WAD zich vrijwel dagelijks te bewijzen.

Als eerste plaatsing werden onder-officieren en officieren⁴⁴ tewerk gesteld op afdelingen binnen de KhAD en de WAD die zich concreet bezig hielden met de opsporing van 'staatsgevaarlijke elementen'. Medewerkers van de KhAD en de WAD rouleerden regelmatig om te voorkomen dat zij binnen een bepaalde afdeling een te grote machtsbasis opbouwden. Soms werden medewerkers verscheidene malen per jaar overgeplaatst. Iemand die langer dan een jaar bij de KhAD of de WAD in dienst was, had tenminste op twee afdelingen gewerkt. Een plaatsing op een afdeling of directie waar de werkzaamheden een meer administratief of technisch karakter hadden⁴⁵ lag slechts in het verschiet als een onder-officier of officier zich voldoende had bewezen tijdens een eerste plaatsing of plaatsingen.

Zoals reeds uiteengezet is in §2.4, kon een promotie tot officier van de KhAD en de WAD niet plaatsvinden als de betrokken medewerker niet concreet blijk gegeven had van zijn of haar onvoorwaardelijke loyaliteit aan het communistische bewind. Dit gold ook voor promoties die een officier van de KhAD of de WAD ten deel vielen na afronding van zijn of haar opleiding. Elke

⁴³ Cf. Afghan Communism and Soviet Intervention, blz. 138-40 en The Fragmentation of Afghanistan, blz. 137.

⁴⁴ Zie voor een overzicht van het rangenstelsel binnen de KhAD en de WAD de bijlage op blz. 32-3 van dit ambtsbericht.

⁴⁵ Dit geldt bijvoorbeeld voor de directie die verantwoordelijk was voor buitenlandse spionage. Overigens waren deze administratieve en technische werkzaamheden veelal zeer gevoelig en derhalve slechts voorbehouden aan zeer loyale onder-officieren en officieren.

officier die tijdens zijn diensttijd is bevorderd is derhalve betrokken geweest bij arrestaties, ondervragingen, martelingen en zelfs executies.

Onder-officieren van de KhAD en de WAD verrichtten in grote lijnen dezelfde werkzaamheden als officieren. Evenals officieren waren onder-officieren concreet betrokken bij de marteling van gevangenen ten behoeve van bewijsvergaring, speelden zij een actieve rol bij de bedreiging en intimidatie van burgers en werden zij ingeschakeld bij de arrestatie en het in voorarrest plaatsen van al dan niet vermeende tegenstanders van het communistische bewind. Onder-officieren van de KhAD en de WAD hadden doorgaans evenwel minder zelfstandige onderzoekstaken dan officieren en meestal geen leidinggevende bevoegdheden. Niettemin konden onder-officieren wanneer zij in de buitendienst werkzaam waren zelfstandig besluiten een persoon te arresteren of zelfs te executeren indien zij daartoe aanleiding zagen. Net als voor officieren was het ook voor onder-officieren onmogelijk binnen de KhAD of de WAD te functioneren indien zij niet wensten deel te nemen aan de systematische schendingen van de mensenrechten die daar plaatsvonden.

Onder-officieren en officieren van de KhAD en de WAD konden geen ontslag nemen zonder het risico te lopen als deloyaal te worden aangemerkt. Wel was het mogelijk dat zij naar een andere overheidsdienst werden overgeplaatst.

Uit het bovenstaande volgt dat alle onder-officieren en officieren werkzaam zijn geweest in de macabere afdelingen van de KhAD en de WAD en persoonlijk betrokken zijn geweest bij het arresteren, ondervragen, martelen en soms executeren van verdachte personen.

2.8 Positie van ex-KhAD'ers en -WAD'ers in Afghanistan

Ondanks de slechte reputatie van de KhAD en de WAD, lopen voormalige medewerkers van deze veiligheidsdiensten en hun naaste familieleden in Afghanistan niet per definitie gevaar door de Taliban te worden vervolgd. Integendeel, de Taliban hebben veel mensen die werkzaam waren in de KhAD en de WAD opgenomen in hun eigen inlichtingendienst, onder wie ook hoge officieren (generaals, kolonels en majoors). Kennelijk achten de Taliban de specifieke kennis van deze voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD belangrijker dan hun politieke verleden.⁴⁶

---

⁴⁶ Cf. algemeen ambtsbericht Afghanistan d.d. 4 maart 1998, blz. 34, noot 90, algemeen ambtsbericht Afghanistan d.d. 3 november 1998, blz. 13, en algemeen ambtsbericht Afghanistan d.d. 16 september 1999, blz. 54-5. Overigens is dit pragmatisme niet nieuw. Vele voormalige leden van de KhAD en de WAD die nu voor de Taliban werken, waren in de periode 1992-1996 werkzaam voor de inlichtingendiensten van de regering Rabbani en de diverse *Mudjahedin* groeperingen.

Niet alle voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD hebben zich gevrijwaard van vervolging door de Taliban. Dit geldt bijvoorbeeld voor diegenen onder hen die niet bereid waren (en nog steeds niet zijn) om bij de Taliban in dienst te treden. Ook zij die tijdens het uitoefenen van hun werkzaamheden te veel vijanden hebben gemaakt, lopen thans nog steeds gevaar.⁴⁷ De vraag in hoeverre een voormalig medewerker van de KhAD of de WAD thans risico loopt te worden vervolgd door de Taliban is persoonsgebonden. Zijn huidige stellingname jegens de Taliban, in combinatie met hetgeen over hem bekend is geworden en de mate waarin hij vijanden heeft gemaakt, weegt aanmerkelijk zwaarder dan de functie die hij destijds vervulde.

Voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD die naar het Westen zijn uitgeweken lopen het risico bij terugkeer in Afghanistan door de Taliban strafrechtelijk vervolgd te worden. Vanwege hun vlucht naar het Westen hebben zij immers de verdenking op zich geladen te behoren tot de groep die nog steeds gelooft in het communistische gedachtengoed of tot de groep die tijdens zijn werkzaamheden voor de KhAD en de WAD te veel persoonlijke vijanden heeft gemaakt. Het is niet aannemelijk dat deze voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD bij terugkeer in Afghanistan een eerlijk proces tegemoet kunnen zien.

2.9

Samenvatting

De Afghaanse veiligheidsdiensten ten tijde van het communistisch bewind waren berucht om hun brute methodes. Het is dan ook ondenkbaar dat iemand die werkzaam was binnen deze diensten, ongeacht het niveau waarop hij of zij werkzaam was, niet op de hoogte was van de grove schendingen van de mensenrechten die plaatsvonden - dit was immers zowel binnen als buiten Afghanistan een welbekend feit. Vele medewerkers binnen de KhAD en de WAD hebben deelgenomen aan deze mensenrechtenschendingen. Vanaf de rang van onder-officier heeft zelfs iedereen actief deelgenomen aan de schendingen.

Van 1978 tot 1992 was Afghanistan een dictatuur waar de communistische partij met harde hand regeerde. Onder de bevolking bestond bitter weinig steun voor de communistische partij. Het ongenoegen leidde vrijwel meteen na de Grote Saur Revolutie tot opstanden, die reeds spoedig het karakter aannamen van een grootscheepse gewapende strijd. Om te overleven, nam de communistische partij zijn toevlucht tot bruto geweld. Een zeer belangrijke exponent van dit geweld waren de veiligheidsdiensten van de communistische partij.

⁴⁷

Veel van dergelijke ideologisch bevroren ex-KhAD'ers en -WAD'ers hebben Afghanistan overigens reeds lang geleden verlaten en verblijven thans in het Westen

De eerste twee veiligheidsdiensten, de AGSA en de KAM, bestonden evenals het bewind van hun oprichters, president Taraki en president Amin, slechts korte tijd. Niettemin wisten de de AGSA en de KAM zich in deze korte tijd zeer gevreesd te maken onder de bevolking. Zowel de AGSA als de KAM waren verantwoordelijk voor willekeurige arrestaties, routinematige marteling en buitengerechtelijke executies. Vanwege hun korte en turbulente bestaan is weinig informatie bekend over de AGSA en de KAM.

President Karmal nam bij zijn aantreden in 1980 in scherpe bewoordingen afstand van de terreur die door de AGSA en de KAM onder de bevolking was gezaaid. Al gauw bleek evenwel dat ook de door hem opgerichte veiligheidsdienst, de KhAD, dezelfde nietsontziende methodes hanteerde als die van zijn voorgangers. Ook onder president Najibullah, die Karmal in 1986 opvolgde, trad geen wijziging in dit patroon in. Wel werd de KhAD tot een afzonderlijk ministerie omgevormd, de WAD. Ondanks de naamsverandering bleef de veiligheidsdienst in de volksmond KhAD heten.

De KhAD en de WAD hadden als taak het voortbestaan van het communistische bewind op korte en lange termijn te waarborgen. In de praktijk betekende dit dat de KhAD en de WAD de vijanden van dit bewind dienden op te sporen en uit te schakelen. Bij de uitvoering van hun taak beschikten de KhAD en de WAD over bijna onbeperkte volmachten, waar zij ruim gebruik van maakten. Een vage verdenking tegen iemand was reeds voldoende om tot zijn of haar arrestatie en detentie over te gaan. Op deze wijze creëerden de KhAD en de WAD een klimaat van terreur dat tot doel had elk verzet onder de burgerbevolking bij voorbaat in de kiem te smoren. Vanwege hun verantwoordelijke taak waren de KhAD en de WAD elite-onderdelen binnen het communistische staatsapparaat.

De 'civiele' KhAD was een directoraat-generaal van het Bureau van de President. Het bestond uit verschillende directies, die ieder een eigen takenpakket hadden. De 'militaire' KhAD zou onderdeel hebben uitgemaakt van het ministerie van Defensie. In 1986 werd de KhAD een afzonderlijk ministerie. In dit nieuwe ministerie waren de civiele en militaire KhAD twee afzonderlijke directoraten-generaal, elk met een aantal directies. In totaal kende de WAD drie directoraten-generaal. Tevens kende de WAD een aantal 'onafhankelijke' directies, waaronder die waarin de Revolutionaire Rechtbank was ondergebracht. De KhAD en de WAD onderhielden zowel met de algemene inlichtingendienst (KGB) als met de militaire inlichtingendienst van de Sovjet-Unie (GRU) zeer nauwe relaties.

Medewerkers van de KhAD en de WAD werden met zorg geselecteerd. Dit gold in versterkte mate voor diegenen die een officiersfunctie ambiëerden. Slechts zeer loyaal gebleken leden van de DVPA en personen uit regeringsgezinde families

kwamen in aanmerking om als officier toegelaten te worden. Nieuwe officiersrecruten volgden een zeer intensieve training, gevolgd door een proeftijd. Tijdens deze proeftijd werd de loyaliteit van de nieuwe recruten duchtig op de proef gesteld.

De KhAD en de WAD beschikten over een groot aantal ondervragings- en detentiecentra, zowel in Kabul als elders in Afghanistan. In deze centra werden personen die verdacht werden van oppositionele activiteiten routinematig gemarteld. Bij de keuze van hun martelmethodes betoonden de medewerkers van de KhAD en de WAD zich zeer vindingrijk. Arrestanten die hun verhoor overleefden, werden naar gevangenen overgebracht waar mensonterende toestanden heersten.

Zoals reeds werd vermeld, hebben alle onder-officieren en officieren van de KhAD en de WAD zich schuldig gemaakt aan schendingen van de mensenrechten. Onder-officieren en officieren konden immers niet binnen de KhAD en de WAD functioneren indien zij niet concreet blijken gaven van hun onvoorwaardelijke loyaliteit aan het communistische bewind. Officieren dienden tijdens hun proeftijd, de *Azmajchi*, een zeer zware loyaliteitsproef af te leggen. Als eerste plaatsing werden onder-officieren en officieren tewerk gesteld op afdelingen binnen de KhAD en de WAD die zich concreet bezig hielden met de opsporing van 'staatsgevaarlijke elementen'. Het roulatiesysteem zorgde ervoor dat medewerkers dikwijls van afdeling wisselden. Een bevordering of een plaatsing op een afdeling of directie waar de werkzaamheden een meer administratief of technisch karakter hadden lag slechts in het verschiep voor diegenen die zich voldoende hadden bewezen tijdens hun eerste plaatsing of plaatsingen. In de praktijk betekent dit dat alle onder-officieren en officieren van de KhAD en de WAD hebben deelgenomen aan de ondervraging en marteling van al dan niet vermeende tegenstanders van het communistische bewind.

Vele medewerkers van de KhAD en de WAD zijn na de val van het communistische bewind gaan werken voor de inlichtingendiensten van de nieuwe machthebbers. Ook de inlichtingendienst van de Taliban is gedeeltelijk bemand met voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD. Voormalige medewerkers van de KhAD en hun naaste familieleden in Afghanistan lopen derhalve niet per definitie gevaar door de Taliban te worden vervolgd. Hun huidige stellingname jegens de Taliban, in combinatie met hetgeen over hen bekend is geworden en de mate waarin zij vijanden hebben gemaakt, weegt aanmerkelijk zwaarder dan de functie die zij destijds vervulden.

3

Literatuur

Bij de totstandkoming van dit ambtsbericht is onder meer gebruik gemaakt van de onderstaande bronnen. De eerste maal dat in een noot naar een titel wordt verwezen, is de gehele titelbeschrijving opgenomen. Daarna wordt met een afgekorte titelbeschrijving volstaan. Een uitzondering op deze regel vormen de rapporten die de toenmalige Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Felix Ermacora, in de loop der jaren heeft uitgebracht over de mensenrechtensituatie in Afghanistan. Zoals blijkt uit deze literatuurlijst, hebben zijn rapporten vrijwel gelijklopende titels. Vandaar dat bij de verkorte weergave van deze titels in de noten is gekozen voor de benaming 'UN report on human rights' in combinatie met het jaar waarin het rapport is verschenen.

Adamec, Ludwig W., Historical Dictionary of Afghanistan (London, 1991).

Amnesty International, Afghanistan. Torture of Political Prisoners (ASA/11/04/86, november 1986).

Amnesty International, Afghanistan. Unlawful Killings and Torture. (ASA 11/02/88, mei 1988).

Amnesty International, Afghanistan. Reports of Torture and Long-term Detention Without Trial (ASA 11/01/91, maart 1991).

Asia Watch, Afghanistan. The Forgotten War. Human Rights Abuses and Violations of the Laws of War Since the Soviet Withdrawal (New York, Washington, februari 1991).

Bradsher, Henry S., Afghan Communism and Soviet Intervention (Oxford, 1999).

Fisher, W.B., Ahmed Mukarram en Kevin Rafferty, Afghanistan. The Far East and Australasia 1999 (1999).

Klass, Rosanne (red.), Afghanistan. The Great Game Revisited (New York, 1987).

Laber, Jeri, & Barnett R. Rubin, "A Nation is Dying." Afghanistan under the Soviets, 1979-87 (Evanston, 1988).

Nyrop, Richard F., & Donald M. Seekins (red.), Afghanistan. A Country Study (Washington, 1986).

Rubin, Barnett R., The Fragmentation of Afghanistan. State Formation and Collapse in the International System (Lahore, 1996).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1984/55 (E/CN.4/1985/21, 19 februari 1985).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1985/38 (E/CN.4/1986/24, 17 februari 1986).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1986/40 (E/CN.4/1987/22, 19 februari 1987).

UN, Situation of human rights in Afghanistan. Note by the Secretary General (A/42/667, 23 oktober 1987).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1987/58 (E/CN.4/1988/25, 26 februari 1988).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1988/67 (E/CN.4/1989/24, 16 februari 1989).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1989/67 (E/CN.4/1990/25, 31 januari 1990).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie, Report on the situation of human rights in Afghanistan prepared by the Special Rapporteur, Mr. Felix Ermacora, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1990/53 (E/CN.4/1991/31, 28 januari 1991).

UN, Felix Ermacora, Speciale Rapporteur van de VN Mensenrechtencommissie,

Report on the situation of human rights in Afghanistan submitted by Mr. Felix Ermacora, Special Rapporteur, in accordance with Commission on Human Rights resolution 1991/78 (E/CN.4/1992/33, 17 februari 1992).

Bijlage

Onder-officiers- en officiersrangen binnen de KhAD en de WAD

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de onder-officiers- en officiersrangen binnen de KhAD en de WAD, te beginnen met de laagste onder-officiersrang. Het rangenstelsel verschilt nauwelijks van dat van het Afghaanse leger; in het kader van dit ambtsbericht is slechts van belang dat de KhAD en de WAD in tegenstelling tot het Afghaanse leger geen *Lomrhe Brhes* (een Sergeant-Majoor opgeleid op de militaire academie) kennen.

De Afghaanse benamingen staan in cursief afgedrukt. Tussen haakjes is een Nederlandse vertaling van het Engelstalige equivalent van de rang toegevoegd zoals die door S. Fida Yunas wordt gegeven in zijn boek Afghanistan. Organization of the Peoples Democratic Party of Afghanistan/Watan Party. Governments and Biographical Sketches (1982-1998). Vol. 2 (Peshawar), blz. 1141-6. Niet alle rangen corresponderen exact met rangen binnen het Nederlandse leger.

Onder-officieren

Dalgai Mashar (Korporaal)
Brhes (Sergeant)
Lowar Brhes (Sergeant-Majoor)
Jag Brhes (Senior Sergeant-Majoor)

Officieren

a. *Zabetan* (subalterne officieren):

Dreyem Bridmam (Derde Luitenant)
Doham Bridman (Tweede Luitenant)
Lomrai Bridman (Luitenant)
Turan (Kapitein)
Jag Turan (Senior Kapitein)

b. *Aameran* (hoofdofficieren):

Jagran (Majoor)
Dagarman (Luitenant-Kolonel)
Dagarwal (Kolonel)

c. *Arkanan* (opperofficieren):

Brid Janral (Brigade-Generaal)

Turan Janral (Generaal-Majoor)

Dagar Janral (Luitenant-Generaal)

Star Janral (Generaal)

Ministerie van Justitie

Directoraat-Generaal Internationale Aangelegenheden en
Directie Vreemdelingenbeleid

Postadres Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Bezoekadres

Schedeldoekshaven 100
2511 EX Den Haag
Telefoon (070) 3 70 79 11
Fax (070) 3 70 79 72
Telex 34554 mvj nl

Onderdeel	Directie vreemdelingenbeleid
Datum	3 april 2000
Ons kenmerk	5009900/00/DVB
Bijlage(n)	diverse ambtsberichten
Onderwerp	Landgebonden asielbeleid

Bij beantwoording
de datum en ons
kenmerk vermelden.

In deze brief geef ik Uw Kamer een overzicht van de recente ontwikkelingen op het gebied van het landgebonden asielbeleid. Uw Kamer wordt aldus volgens een standaardindeling geïnformeerd over de belangrijkste ambtsberichten, beleidsontwikkelingen en jurisprudentie die op dit gebied een rol spelen.

Allereerst zullen in deze brief aan de orde komen de gevolgen van de REK-uitspraken inzake Sierra Leone (bijlage 1).

Vervolgens zijn aan de orde de gevolgen voor het toelatings- en terugkeerbeleid van de volgende ambtsberichten van de Minister van Buitenlandse Zaken:

1. Somalië (dd. 16 februari 2000);
2. Federale Republiek Joegoslavië, exclusief Kosovo (dd. 24 januari 2000)
3. Kosovo (dd. 1 maart 2000)
4. **Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan (29 februari 2000)**
5. Azerbaïjan (dd 28 december 1999);
6. Noordelijke Kaukasus (dd 31 januari 2000)

Gelet op de toezegging in de brief van 4 november 1998 aan uw Kamer (TK 1998 —1999, 19637, nr. 389) zal ik teneinde onomkeerbare stappen te voorkomen, de uitzettingen als gevolg van het nieuwe beleid neergelegd in deze brief opschorten tot na overleg met uw Kamer. Uitzettingen die het gevolg zijn van beleidsbeslissingen die reeds eerder met uw Kamer zijn besproken, vallen hier uiteraard niet onder.

1. Afrika

1.1 REK Sierra Leone

Op 1 februari 2000 heeft de Rechtseenheidskamer Vreemdelingenzaken (REK) uitspraak gedaan in een aantal Sierraleoonse zaken (bijlage 1). De rechtbank oordeelde dat in alle zaken terecht geen vluchtelingenstatus, vtv om klemmende redenen van humanitaire aard of een ama-vtv is verleend. De rechtbank oordeelde evenwel dat het standpunt dat er op 1 december 1997 geen aanleiding was om een vtv-beleid te voeren voor asielzoekers uit Sierra Leone, niet berust op een draagkrachtige motivering. Daartoe acht de rechtbank van belang dat hoewel in het ambtsbericht van 10 juli 1997 is aangegeven dat de Minister van Buitenlandse Zaken zou berichten zodra er meer inzicht bestond in de situatie in Sierra Leone —eerst op 1 september 1998 een nieuw ambtsbericht is uitgebracht. De rechtbank is van oordeel dat in ieder geval op 1 december 1997 voldoende informatie beschikbaar was waaruit bleek dat er in Sierra Leone sprake was van ernstige schendingen van mensenrechten en dat voorts de beëindiging van het uitstel van vertrek beleid met ingang van 14 september 1998 onvoldoende is gemotiveerd. De rechtbank achtte daarbij van belang dat in de achterliggende periode herhaaldelijk sprake leek van een verbetering van de algemene situatie in Sierra Leone, waarbij dan vaak na korte tijd zich alweer een verslechtering voordeed. Ik zal de uitspraak volgen en, zoals ik U reeds in mijn brief van 4 februari 2000 aan Uw Kamer heb aangegeven, de ontwikkelingen in Sierra Leone nauwlettend in de gaten houden.

1.2 Somalië

De minister van Buitenlandse Zaken heeft op 16 februari 2000 een ambtsbericht uitgebracht over de asielrelevante ontwikkelingen in Somalië. (bijlage 2) Sinds het vorig ambtsbericht van 23 oktober 1998 zijn geen grote veranderingen in de veiligheidssituatie opgetreden. De situatie van relatieve veiligheid in het noorden en in het centrale deel van Somalië heeft zich bestendigd. Wederom hebben zich tienduizenden ontheemden uit het zuiden gevestigd in het noordoosten (Puntland), waaronder leden van vele clans en minderheden. Vluchtelingen uit buurlanden zijn teruggekeerd naar onder andere Somaliland, Puntland en naar de eilanden voor de kust van Zuid-Somalie.

Het ambtsbericht geeft een vergaand inzicht in het belang van bescherming door de clan(familie) in de Somalische context. In het ambtsbericht is aangegeven dat weliswaar door het wegvallen van de centrale overheid in Somalië het belang van de clan(familie) is toegenomen voor wat betreft de bescherming van het individu, maar dat de laatste jaren in het noorden van Somalië, en met name in Somaliland en Puntland, een omgekeerde ontwikkeling gaande is: in die gebieden neemt, met de toenemende effectiviteit van de regionale besturen in het handhaven van de veiligheid, de noodzaak van bescherming door de eigen clan(familie) af. In het relatief

veilige deel van Somalië zijn de lokale en regionale besturen in het algemeen in staat om vrede en veiligheid te handhaven. In deze gebieden kunnen leden van de Darod, Hawiye, Issaq en Dir clanfamilies (de nomadische clanfamilies) zich in het algemeen veilig vestigen in het gehele woongebied van de eigen clanfamilie, tenzij sprake is van ernstige conflicten (in het conflict gebied van Somalië) in het heden of recente verleden tussen clans die behoren tot dezelfde clanfamilie. Somali die zich in het verleden politiek of militair hebben geprofileerd in conflicten tegen een bepaalde clan, kunnen echter problemen ondervinden bij vestiging in het woongebied van die clan.

In dit verband is van belang dat de Darod Ogadeni weliswaar begin jaren negentig in het zuiden van Somalië in conflict zijn geweest met andere Darod clans, maar dat zich in het recente verleden geen ernstige conflicten meer hebben voor gedaan. De Minister van Buitenlandse Zaken bericht dat Ogadeni zich over het algemeen veilig in Noordoost-Somalië kunnen vestigen, zolang het niet om duizenden gaat.

Gelet op deze informatie, gezien in het licht van de uitgebreide omschrijvingen van het belang dat aan de clanachtergrond dient te worden toegekend, acht ik verlening van een vvtv aan Ogadeni niet langer gerechtvaardigd. Ogadeni kunnen zich immers in het veilige deel van Somalië vestigen.

Ten aanzien van de positie van minderheidsgroepen meldt de Minister van Buitenlandse Zaken dat velen van hen naar het relatief veilige deel van Somalië zijn vertrokken. Onder andere Reer Hamar en Reer Brawa zijn naar Puntland getrokken. In Puntland hebben deze minderheidsgroepen weliswaar nog te maken met discriminatie, in die zin dat zij nauwelijks effectief kunnen deelnemen in het bestuur en achtergesteld worden bij de toegang tot werk, rechtsbescherming en publieke voorzieningen. Aan de andere kant zijn leden van minderheidsgroepen vaak beter in staat dan Somali een nieuw leven op te bouwen omdat zij flexibel op de arbeidsmarkt inspelen. Somalische asielzoekers die behoren tot de minderheidsgroepen die hun woongebied uitsluitend in het zuiden hebben komen derhalve niet meer in aanmerking voor een vvtv omdat voor hen een vestigings- of verblijfsalternatief in het noorden aanwezig wordt geacht. Een speciale positie nemen weduwen en gescheiden vrouwen behorend tot de Reer Hamar en Reer Brawa in. Indien deze geen naaste familie in Puntland hebben komen zij bij vestiging aldaar in een zeer moeilijke situatie terecht.

De positie van de landbouwende Somali clanfamilies Rahanweyn en Digil in het relatief veilige deel van Somalië is minder gunstig. Zij worden als minder 'nobil' beschouwd en kennen een lagere status dan de nomadische Somali. De Rahanweyn en Digil hebben bijzonder te lijden gehad van de oorlog in het zuiden omdat hun landbouwgronden die aldaar zijn gelegen in het verleden veelal zijn onteigend en de infrastructuur is vernietigd. Over de positie van Rahanweyn en van Digil in het relatief veilige deel van Somalië is te weinig bekend om te kunnen vast stellen of zij in dit gebied een vestigingsalternatief hebben. Evenmin kan op basis van de bekende gegevens worden vastgesteld of er sprake is van een beschermingsalternatief als bedoeld in de vvtv-indicatorenbrief. Leden van deze beide clanfamilies die niet afkomstig zijn uit

- of die geen substantiële periode hebben verbleven in het veilige deel van Somalië blijven dan ook in aanmerking komen voor verlening van een vvtv.

Ook leden van clans behorend tot de Hawiye clanfamilie komen slechts in aanmerking voor een vvtv, indien zij behoren tot een clan die in het conflictgebied recentelijk strijd heeft geleverd met (een) andere Hawiye clan(s) en indien de clan geen eigen woongebied heeft in het relatief veilige deel van Somalië.

De minister van Resettlement, Rehabilitation and Reconstruction van Somaliland heeft bij brief van 23 februari 2000 in navolging van zijn eerdere faxen gevraagd om een bevestiging van Nederlandse zijde dat de overeenkomst tussen de Somalilandse autoriteiten en Nederland en de tripartite overeenkomst tussen de Somalilandse autoriteiten, de Nederlandse overheid en de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) zijn beëindigd. In mijn antwoord op kamervragen van het lid Halsema van 3 januari jongstleden, nr. 2990004740, heb ik aangegeven dat ik nog niet officieel heb gereageerd in de richting van de Somalilandse autoriteiten. Inmiddels kan ik aan uw Kamer melden dat een officiële reactie is verzonden aan de Somalilandse autoriteiten waarin wordt medegedeeld dat de Nederlandse regering kennis heeft genomen van de inhoud van de brief en dat zal worden getracht de dialoog met Somaliland over dit onderwerp te herstellen.

2. Europa

2.1. Federale Republiek Joegoslavië (FRJ), uitgezonderd Kosovo

De minister van Buitenlandse Zaken heeft op 24 januari 2000 een ambtsbericht over de situatie in de FRJ (uitgezonderd Kosovo) uitgebracht (bijlage 3). Op basis van dit ambtsbericht kan de behandeling van alle asielaanvragen van personen afkomstig uit dit deel van de FRJ ter hand worden genomen. De huidige praktijk van aanhoudingen en verlenen van uitstel van vertrek in een groot aantal zaken wordt beëindigd.

Naar het oordeel van het Kabinet biedt de informatie in het ambtsbericht geen aanleiding om een vvtv-beleid in te voeren. Hoewel de mensenrechtensituatie in Servië op een aantal belangrijke punten uiterst zorgwekkend is, is er geen sprake van ernstig, willekeurig en grootschalig geweld in de zin van de vvtv-indicatorbrief (TK 1997-1998, 19637, nr 308). Niet is vastgesteld dat andere Europese landen in het algemeen terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar de FRJ (uitgezonderd Kosovo) onverantwoord achten. UNHCR heeft geen afwijzend advies over terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar de FRJ (uitgezonderd Kosovo) uitgebracht.

Asielzoekers afkomstig uit de FRJ wier aanvraag om toelating als vluchteling en om verlening van een vergunning tot verblijf wordt afgewezen, kunnen derhalve terugkeren naar de FRJ.

Omtrent bestraffing op grond van dienstweigering en desertie in de FRJ zal de Minister van Buitenlandse Zaken binnenkort een separaat ambtsbericht uitbrengen.

2.2. Kosovo

Bij brief van 1 oktober 1999 (TK 1999-2000, 19637 en 22181, nr. 480) is Uw Kamer het eerste ambtsbericht aangeboden met een beschrijving van de situatie in Kosovo sinds de ontplooiing van KFOR en UNMIK in de zomer van vorig jaar. Tegelijkertijd is aangegeven dat de vorig jaar verleende vvtv's aan etnisch Albanezen uit Kosovo worden ingetrokken. In het algemeen overleg van 16 december 1999 spraken wij hierover. Inmiddels heeft de minister van Buitenlandse Zaken op 1 maart 2000 een aanvullend ambtsbericht uitgebracht (bijlage 4).

In het halve jaar sinds de ontplooiing van KFOR en UNMIK zijn er verbeteringen in de algemene humanitaire en economische situatie. De veiligheidssituatie is gedeeltelijk verbeterd, maar de orde en veiligheid kan nog niet overal worden gegarandeerd. De situatie van minderheden is nog altijd zorgwekkend. Serviërs, Roma en andere minderheden zijn, hoewel in afnemende mate, het slachtoffer geworden van moorden, ontvoeringen, illegale arrestaties, willekeurige detentie, verdrijving, mishandeling en intimidatie.

In het licht van deze informatie, zullen asielzoekers uit Kosovo op individuele gronden in aanmerking kunnen komen voor toelating als vluchteling of een vergunning tot verblijf om klemmende redenen van humanitaire aard.

3. Overig

3.1. Veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan

De minister van Buitenlandse Zaken heeft op 29 februari dit jaar een ambtsbericht uitgebracht over de taken, organisatiestructuur en werkmethodes van opeenvolgende Afghaanse veiligheidsdiensten ten tijde van het communistisch bewind (1978-1992). Het ambtsbericht (bijlage 5) richt zich met name op de KhAD en de WAD. De KhAD werd in 1980 opgericht en in 1986 omgevormd tot een ministerie. Dit ministerie, de WAD, bleef tot de val van het communistisch bewind in 1992 bestaan. Ik heb om dit ambtsbericht gevraagd om vast te kunnen stellen welke voormalige medewerkers van deze twee diensten zich schuldig hebben gemaakt aan schendingen van mensenrechten.

De KhAD en de WAD hadden als taak het voortbestaan van het communistische bewind op korte en lange termijn te waarborgen. In de praktijk betekende dit dat de KhAD en de WAD de vijanden van dit bewind dienden op te sporen en uit te schakelen. Bij de uitvoering van hun taak beschikten de KhAD en de WAD over bijna onbeperkte volmachten, waar zij

ruim gebruik van maakten. Het ambtsbericht stelt vast dat in de praktijk alle onder-officieren en officieren van de KhAD en de WAD werkzaam zijn geweest in de macabere afdelingen van deze diensten en persoonlijk betrokken zijn geweest bij het arresteren, ondervragen en martelen en soms executeren van verdachte personen. Derhalve hebben alle onder-officieren en officieren zich schuldig gemaakt aan schendingen van de mensenrechten.

Ingedachtig de lijn ingezet bij de brief van 28 november 1997 aan uw Kamer over artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag over de bewijslast in deze zaken (1997-1998, 19637, nr. 295), leidt de informatie in dit ambtsbericht mij tot de conclusie dat aan een onder-officier of officier van de KhAD en WAD die asiel aanvraagt in Nederland voortaan in de regel artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag zal worden tegengeworpen.

Indien er concrete aanwijzingen zijn dat een voormalige Afghaanse asielzoeker onjuiste gegevens heeft verstrekt over zijn positie als onderofficier of officier in de KhAD of WAD en deze gegevens hebben tot verlening van een vergunning geleid, kan de vergunning worden ingetrokken. Indien thans mocht blijken van concrete aanwijzingen dat in het verleden aan de hiervoor bedoelde onderofficieren en officieren artikel 1F niet is tegengeworpen, zal worden bezien of tot intrekking van de toelating kan worden overgegaan. In een aantal zaken van voormalige (onder)officieren van de KhAD en WAD loopt overigens reeds thans een onderzoek naar de mogelijkheid de eerder verleende status in te trekken.

3.2. Azerbaidjan

De minister van Buitenlandse Zaken heeft op 28 december 1999 een ambtsbericht uitgebracht over Azerbaidjan (bijlage 6). Het vervangt het ambtsbericht van 6 oktober 1998. Uw Kamer is bij brief van 19 september 1997 voor het laatst geïnformeerd over het beleid inzake Azerbaidjan (1997-1998, 19637, nr. 272).

Het ambtsbericht geeft informatie over de positie van specifieke groepen, waaronder de Armeense minderheid in Azerbaidjan. Het gaat daarbij in op de vluchtmotieven en de vestigingsalternatieven van deze groepen, ondermeer in verband met de situatie in Nagorno Karabach, de enclave die traditioneel gedomineerd door etnisch Armeniërs, aanleiding vormde tot een gewapend conflict tussen Azerbaidjan en Armenië in de periode tussen 1988 en mei 1994. Beide landen sloten in mei 1994 een wapenstilstand die tot op de dag van vandaag voortduurt. De informatie in het ambtsbericht biedt in het algemeen voldoende houvast om op individuele basis te beoordelen of er aanleiding is om toelating als vluchteling of een vergunning tot verblijf om klemmende redenen van humanitaire aard te verlenen.

Ik hecht eraan uw Kamer met name mijn standpunt te geven over beoordeling van de asielaanvragen van één specifieke categorie personen, namelijk de gemengd gehuwden (etnisch Armeense man, etnisch Azeri vrouw). Afkomstig uit Azerbaidjan, zijn zij veelal in de periode van 1988 tot en met 1990 Azerbaidjan ontvlucht en hebben zij elders binnen de (thans voormalige)

Sovjet-Unie verbleven alvorens naar Nederland te komen. Alhoewel de minister van Buitenlandse Zaken in het ambtsbericht van 6 oktober 1998 al had gemeld dat deze categorie niet bereidwillig zou zijn om de toevlucht tot Nagorno Karabach te zoeken, wordt thans expliciet gesteld dat Nagorno Karabach niet als vestigingsalternatief voor deze kan categorie kan worden aangemerkt, aangezien er in dat gebied uitsluitend etnische Armeniërs wonen. Op humanitaire gronden wordt derhalve voortaan afgezien van het tegenwerpen van een vestigingsalternatief in Nagorno-Karabach voor deze categorie personen.

Nochtans is het Kabinet van oordeel dat hoewel van deze categorie personen niet gevegd kan worden terug te keren naar Azerbaidjan, de asielaanvragen kunnen worden afgewezen omdat zij de mogelijkheid hebben zich in Armenië te vestigen. Het ambtsbericht geeft namelijk aan dat zij aanspraak zouden kunnen maken op het Armeens staatsburgerschap, zelfs indien ze nooit in Armenië hebben gewoond. Consultaties met UNHCR en de Armeense autoriteiten hebben bevestigd dat de Armeense autoriteiten ook daadwerkelijk staatsburgerschap zullen verlenen aan de etnisch Azeri vrouwen die getrouwd zijn met een man van etnisch Armeense afkomst. Mitsdien is toelating tot Nederland voor deze categorie personen op humanitaire gronden niet noodzakelijk.

Overigens zal Nederland de mogelijkheid van afspraken over de terugkeer van dergelijke gezinnen naar Armenië inbrengen bij de onderhandelingen over een terug-en overname-overeenkomst tussen de Benelux-landen en Armenië.

3.3. Noordelijke Kaukasus: Tsjetsjenië

Het ambtsbericht van 31 januari 2000 (bijlage 7) geeft een beschrijving van de situatie in de noordelijke Kaukasus die is ontstaan door het conflict tussen de Russische federale autoriteiten en Tsjetsjeense rebellen over de periode van 23 september 1999 tot 1 januari 2000. De Minister van Buitenlandse Zaken geeft aan dat de situatie van dag tot dag verandert en, doordat er slechts in beperkte mate onafhankelijke berichtgeving voorhanden is, de reikwijdte van het ambtsbericht beperkt is. Als zodanig betreft dit ambtsbericht een momentopname van de situatie.

Sinds 23 september voert de Russische luchtmacht bombardementen uit op en rond Grozny en andere plaatsen in de republiek. In de praktijk zijn daarbij ook civiele doelen geraakt. Russische federale troepen trokken de republiek binnen en namen bezit van de hoofdstad in januari dit jaar. Inmiddels hebben de Russische autoriteiten een groot gedeelte van Tsjetsjenië in handen. De gevechten hebben zich thans naar het onherbergzame zuidelijke gedeelte van Tsjetsjenië verplaatst. Als gevolg van het offensief zijn honderdduizenden Tsjetsjeense burgers naar omliggende Russische republieken en regio's gevlucht. Binnen Tsjetsjenië zouden zich volgens schattingen nog circa 50.000 ontheemden bevinden, veelal onder erbarmelijke omstandigheden.

Ontheemden verblijven in de omliggende gebieden in kampen of bij

gastgezinnen. De Russische federale autoriteiten verzorgen voedseldistributie. Onbekend is hoeveel ontheemden in de praktijk daadwerkelijk bereikt worden bij deze distributies. Verschillende NGO's melden dat de voedselsituatie onvoldoende is. Internationale humanitaire hulp komt moeilijk op gang vanwege het gebrek aan garanties voor de veiligheid van lokale en buitenlandse staf.

Door de internationale gemeenschap wordt er onder meer naar aanleiding van missies ter plekke, bij voortduring bij de Russische federale autoriteiten op aangedrongen veiligheidswaarborgen te geven voor de internationale hulpverlening. Hoewel de VN inmiddels daartoe een overeenkomst met de Russische federale autoriteiten heeft afgesloten, wordt in de praktijk daaraan nog slechts beperkt uitvoering gegeven.

Onder deze omstandigheden acht het Kabinet het niet acceptabel om aan Tsjetsjeense asielzoekers thans reeds een beschermingsalternatief in de omliggende gebieden tegen te werpen. Gelet op de onduidelijke situatie in Tsjetsjenië en in afwachting van een verbetering in de situatie voor Tsjetsjeense ontheemden elders in de Russische Federatie is besloten om uitstel van vertrek te verlenen aan Tsjetsjeense asielzoekers die niet in het bezit zijn van een woonplaatsregistratie voor elders in de Russische Federatie. De Minister van Buitenlandse Zaken is gevraagd om na drie maanden een nieuw ambtsbericht over de situatie in de Noordelijke Kaukasus uit te brengen.

De Staatssecretaris van Justitie,

Spreektekst veiligheidsdiensten in communistisch Afghanistan

Ten behoeve van Algemeen Overleg op 9 mei 2000

Op 29 februari dit jaar heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken het deelambtsbericht uitgebracht over de veiligheidsdiensten ten tijde van het communistische bewind in Afghanistan. Het ambtsbericht richt zich met name op de KhaD en de WAD. De KhaD is in 1980 opgericht en in 1986 omgevormd tot een Ministerie, de WAD.

De KhaD en de WAD hadden als taak het voortbestaan van het communistische bewind te waarborgen. Dit hield in de praktijk in dat vijanden van dit bewind dienden te worden opgespoord en uitgeschakeld. Voor de uitvoering van hun taak beschikten de KhaD en de WAD over bijna onbeperkte volmachten, waar zij ruim gebruik van maakten. Zij creëerden een klimaat van terreur dat tot doel had elk verzet onder de burgerbevolking bij voorbaat in de kiem te smoren. Deze diensten beschikten over een groot aantal ondervragings- en detentiecentra, waar personen die werden verdacht van oppositionele activiteiten routinematig werden gemarteld.

Het ambtsbericht stelt vast dat in de praktijk alle onder-officieren en officieren van de KhaD en de WAD werkzaam zijn geweest in de macabere afdelingen van deze diensten en persoonlijk betrokken zijn geweest bij arrestaties, ondervraging en marteling en soms de executie van verdachte personen. Alle onder-officieren en officieren van deze diensten hebben zich derhalve schuldig gemaakt aan schendingen van - mensenrechten.

In mijn brief van 3 april jl. heb ik aangegeven dat ik om dit ambtsbericht heb gevraagd om Afghaanse zaken beter te beoordelen op de vraag of artikel 1 F van het Vluchtelingenverdrag van toepassing is. Deze bepaling biedt de mogelijkheid om personen die ernstige misdrijven hebben begaan, waaronder oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid, uit te sluiten van vluchtelingenschap. In het vragenuur van 30 november 1999 heb ik dit reeds medegedeeld.

Op grond van de informatie in het ambtsbericht concludeer ik dat aan een onder-officier of een officier van de KhaD of WAD die asiel aanvraagt in Nederland voortaan in de regel artikel 1 F Vluchtelingenverdrag zal worden tegengeworpen. Dit is tevens in overeenstemming met de lijn die is ingezet bij brief van 28 november 1997 aan uw Kamer over artikel 1 F Vluchtelingenverdrag en de bewijslast in deze zaken (1997-1998, 19 637, nr. 295).

Voor reeds verleende verblijfsvergunningen verbind ik aan de informatie in dit ambtsbericht de volgende conclusies:

- Als reeds een verblijfsvergunning is verleend aan een voormalige asielzoeker en er **concrete aanwijzingen** zijn dat hij onjuiste gegevens heeft verstrekt over zijn positie als onder-officier of officier van deze diensten en dit geleid heeft tot verlening van de vergunning, kan deze vergunning worden ingetrokken.
- Mocht thans blijken van **concrete aanwijzingen** dat in het verleden aan officieren en onder-officieren van deze diensten niet artikel 1 F is tegengeworpen, dan zal worden bezien of tot intrekking van de vergunning kan worden overgegaan.
In een aantal van deze zaken loopt momenteel al een onderzoek of de eerder verleende status kan worden ingetrokken.

Ministerie van Justitie

Directoraat-Generaal Internationale Aangelegenheden en Vreemdelingenzaken
Directie Vreemdelingenbeleid

Postadres Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

De Landelijke Vereniging van Afghaanse Vluchtelingen
Nederland
t.a.v. 10.2.e
Veldbloemenweg 51
1508 WS Zaandam

Bezoekadres

Schedeldoekshaven 100
2511 EX Den Haag
Telefoon (070) 3 70 79 11
Fax (070) 3 70 79 72
Telex 34554 mvj nl

AGENDA

Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
Datum
Ons kenmerk
Onderwerp

10.2.e

27 juli 2000
5035097/00/DVB
Uw brief van 15 februari 2000

Bij beantwoording
de datum en ons
kenmerk vermelden

Geachte heer 10.2.e

Uw brief van 15 februari 2000 heb ik in goede orde ontvangen. Abusievelijk heb ik verzuimd de ontvangst van uw brief te bevestigen. In de bij uw brief gevoegde verklaring vraagt u aandacht voor de situatie van Afghaanse asielzoekers in Nederland en stelt u dat de berichtgeving in de media over Afghaanse vluchtelingen die oorlogsmisdaden zouden hebben begaan, bezijden de waarheid is. Naar aanleiding van uw opmerkingen wil ik u het volgende meedelen.

Het asielbeleid is een onderwerp dat vragen oproept en constante aandacht behoeft. De Nederlandse regering houdt onverkort vast aan de verplichtingen die voortvloeien uit het Vluchtelingenverdrag van Genève. Op grond van dit verdrag moet Nederland, wanneer na zorgvuldige toetsing blijkt dat een asielzoeker daadwerkelijk bescherming nodig heeft, betrokkene die bescherming ook bieden. Dit geldt ook voor asielzoekers uit Afghanistan.

De Minister van Buitenlandse Zaken heeft op 9 mei 2000 een nieuw ambtsbericht over Afghanistan uitgebracht. Aan dit ambtsbericht heb ik onder andere de conclusie verbonden dat asielzoekers uit Afghanistan, gelet op de informatie in het ambtsbericht over het beleid van de ons omringende landen, het standpunt van de UNHCR over gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde Afghaanse asielzoekers naar Afghanistan en de mensenrechtensituatie in Afghanistan, in aanmerking komen voor een voorwaardelijke vergunning tot verblijf.

In uw brief verzoekt u de Nederlandse regering sneller beslissingen te nemen op een asielaanvraag van Afghanen alsmede een eind te maken aan hun lange

wachttijden. Het belang van een zorgvuldige afhandeling van een asielverzoek en de moeilijk te voorspellen omvang van de instroom van asielzoekers maken dat de asielprocedures wel eens langer kunnen duren dan op eerste gezicht wenselijk lijkt. Dit probleem kan helaas niet met enkele simpele maatregelen worden opgelost. De duur van de asielprocedure heeft al geruime tijd de aandacht van het kabinet. Met de herziening van de Vreemdelingenwet, is beoogd de kwaliteit van de asielprocedures te verbeteren en te verkorten.

In uw brief stelt u voor dat indien er bewijsstukken zijn dat Afghaanse asielzoekers zich schuldig zouden hebben gemaakt aan schending van mensenrechten, dit door een rechtbank beoordeeld zou moeten worden. Onafhankelijk van het feit dat het wenselijk is dat deze gevallen strafrechtelijk onderzocht worden, heeft een ernstig vermoeden terzake ook gevolgen voor het asielbeleid. Artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag biedt de mogelijkheid om personen ten aanzien van wie het ernstige vermoeden bestaat dat zij ernstige misdrijven hebben begaan, waaronder oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid, uit te sluiten van vluchtelingenschap. Deze bepaling is van toepassing op iedere vreemdeling die in Nederland een asielverzoek indient, ongeacht de nationaliteit.

Uit het ambtsbericht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van 29 februari 2000 blijkt dat alle onder-officieren en officieren van de Khad en de WAD zich schuldig hebben gemaakt aan schending van mensenrechten. Op grond van de informatie in het ambtsbericht heb ik in mijn brief van 3 april 2000 aan de Tweede Kamer de conclusie verbonden, dat aan een onderofficier of een officier van de Khad of WAD die asiel aanvraagt in Nederland in de regel artikel 1 F van het Vluchtelingenverdrag zal worden tegengeworpen.

Op uw verzoek om een persoonlijk onderhoud kan ik helaas niet ingaan.

Ik vertrouw erop u met het bovenstaande voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Justitie,
namens deze,
de directeur Vreemdelingenbeleid,

10.2.e

G.E.A. van Craankamp

Ministerie van

Buitenlandse Zaken

Aan het Ministerie van Justitie
Immigratie- en Naturalisatie Dienst
Afdeling LT*i*
t.a.v. 10.2.e
Postbus 30125
2500 GC 's-GRAVENHAGE

Directie Personenverkeer, Migratie en
Consulaire Zaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
Bezuidenhoutseweg 67
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Datum 23 december 1999
Kenmerk DPC/AM adm.nr. 663896
Blad 1/1
Bijlage(n) 1
Betreft concept ambtsbericht Afghaanse veiligheidsdiensten

Behandeld 10.2.e
Telefoon
Fax (070) 348 50 46
E-mail dpc-am@dpc.minbuza.nl

Hierbij stuur ik u het concept ambtsbericht over de veiligheidsdiensten in Afghanistan ten tijde van het communistische bewind (1978-1992). Het ambtsbericht is mede van belang vanwege de mogelijke tegenwerping van artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag tegen voormalige medewerkers van de KhAD en de WAD.

Onder verwijzing naar de tussen beide ministeries overeengekomen werkafspraken, ontvang ik gaarne binnen de acht-dagen-termijn uw eventueel commentaar op dit ambtsbericht.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
voor deze,
het hoofd van de afdeling Asiel- en Migratiezaken,

10.2.e

mr.

Ministerie van Justitie

Immigratie- en Naturalisatiedienst

Justitie

DPC/AM

10 JAN 2000

INGEKOMEN

Postadres Postbus 30125, 2500 GC Den Haag

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directie Personenverkeer, Migratie en Consulaire
Zaken

T.a.v. het Hoofd van
de Afdeling Asiel- en Migratiezaken,

10.2.e

Schedeldoekshaven 101

Telefoon (070) 370 3290

Fax (070) 370 3035

Per telefax: 348 5046

Directie Beleid/Project LTI

10.2.e

7 januari 2000

5001552/99/IND

DPC/AM/nr. 663896

Reactie op concept-ambtsbericht Afghaanse veilig-
heidsdiensten

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
Datum
Oms kenmerk
Uw kenmerk
Onderwerp

Hierbij verwijs ik naar uw brief van 23 december 1999 - ontvangen op 28 december j.l. - waarbij u mij het concept-deel-ambtsbericht inzake de Afghaanse veiligheidsdiensten toezond.

Ik wil u en uw collega's van harte dank zeggen voor de bereidheid over dit onderwerp en over andere asiel-relevante onderwerpen inzake Afghanistan deel-ambtsberichten uit te brengen.

Ik verwacht 11

11

Gelet

op 11

11

Ik acht 11

In de onderstaande opmerkingen is ook het commentaar van de Landsadvocaat en DVB verwerkt. Ik verzoek u de hieronder aangegeven wijzigingen en aanvullingen te betrekken bij het vaststellen van de definitieve tekst.

Inhoudelijk

In het algemeen geldt dat het thans voorliggende concept informatief, goed geschreven en zeer duidelijk is.

A. De belangrijkste inhoudelijke opmerkingen

1. Eén van de belangrijkste conclusies n.l.b.t. de KhAD/WAD staat vermeld op p.24, in de derde alinea. De conclusie is op zich zeer duidelijk en werkbaar voor de IND-uitvoeringspraktijk. 11

11 Ik verwacht 11
11

2. Naar aanleiding van de bladzijden 12, 13 en 14, paragraaf 2.3. onder het kopje "Organisatiestructuur van de KhAD en de WAD":

Is het mogelijk een schematisch overzicht van de organisatiestructuren van de KhAD en de WAD bij het deelambtsbericht te voegen als bijlage, waarin het directoraat-generaal en de verschillende directies worden weergegeven voorzien van nummer alsmede de lijnen van verantwoordelijkheid: wie legde verantwoording af aan wie en wie was eindverantwoordelijk?

Ik besef 11

11

3. Blijkens de eerste regels van p. 25 hebben vele *medewerkers* binnen de veiligheidsdiensten deelgenomen aan mensenrechtenschendingen. Vanaf de rang van *onder-officier* was actieve deelname zelfs onvermijdelijk. Aan het eind van de eerste volle alinea op p. 23 wordt vermeld dat een plaatsing op een afdeling of directie waar de werkzaamheden een meer administratief of technisch karakter hadden slechts in het verschiet lag als een *medewerker* zich voldoende had bewezen tijdens een eerste plaatsing of plaatsingen. Blijkens noot 40 waren dergelijke werkzaamheden slechts voorbehouden aan zeer loyale medewerkers.

Dezerzijds rijst de vraag 11

11

4. 11

11

5. 11

11

6.

11

7.

11

11

8 11

11

9. Kunt u een lijst met de Afghaanse officiers- en onderofficiersrangen binnen de KhAD/WAD als bijlage bij het ambtsbericht toevoegen?

B. Daarnaast heb ik nog de volgende inhoudelijke opmerkingen

p.9, tweede alinea, laatste zin

Is de rang "majoor-generaal" of "generaal-majoor"?

p.10, derde alinea, eerste zin

Kan worden aangegeven wanneer de noodtoestand werd afgekondigd?

p.10, laatste zin

Had de verzoeningspolitiek die werd ingezet door Najibullah ook gevolgen voor de hardheid waarmee de KhAD/WAD optrad en de schaal waarop mensenrechtenschendingen door deze organisatie werden gepleegd?

p.12, tweede alinea, tweede zin

De formulering impliceert dat de KhAD aanvankelijk onder het min. van BiZa ressorteerde.

p.13, tweede en derde alinea

Op grond van de tekst is enige verwarring of de WAD nu twee of drie directoraten-generaal kende.

11

11

p.15, derde alinea

Kan een indruk gegeven worden van de termijn van de Parwachi en Azmajchi?

p.19, noot 33, laatste zin

Kan worden aangegeven hoe vaak het Internationale Rode Kruis geen toestemming kreeg gevangenen te bezoeken?

11

11

11

p.20, tweede alinea, laatste zin

"...goed aan waartoe agenten van de KhAD en WAD in staat waren.": Wellicht

11

p.25, derde alinea, laatste zin

I.p.v. "... zijn weinig details bekend...." beter: "...is weinig informatie bekend...".

11

De Staatssecretaris van Justitie,
Namens de Staatssecretaris,
Het Hoofd van de Immigratie-
en Naturalisatiedienst,
Voor deze,

10.2.e

10.2.e

wd. Directeur Beleid

BIJLAGE I

Tekstueel

p.3, noot 1

I.p.v. "die" "dat", gelet op feit dat ambtsbericht onzijdig is.

p.6, derde alinea, voorlaatste regel

Voor "een oude Khalq-vertrouweling van Taraki" kan wellicht "laatstgenoemde" worden toegevoegd om duidelijk te maken dat deze kwalificatie op Amin en niet op Karmal slaat.

p.7, eerste alinea

"de organisatie en haar medewerkers"

p.7, tweede alinea, tweede zin

Ik neem aan dat deze functies tegelijkertijd werden uitgeoefend door Amin. Voor de duidelijkheid toevoegen "..., functies die door hem tegelijkertijd werden uitgeoefend".

p.7, noot 6, eerste regel

spelfouten in "torture" en "prisoners".

p.8, eerste alinea, tweede regel

Kan bij Akbari ook zijn voornaam vermeld worden?

p.8, tweede alinea, voorlaatste zin

"vele tienduizenden Sovjet-troepen"; beter ware het te spreken van Sovjet-troepen bestaande uit vele tienduizenden soldaten

p.8, vierde alinea, tweede regel van onder

"hetgeen in Dari" liever: "hetgeen in het Dari"

p.8, noot 11, laatste regel

spelfout in "reeks"

p.9, laatste woord

spelfout in Najibullah

p.9, noot 12, tweede regel

Voor "Overigens" en spatie invoegen

p.9, noot 13, derde regel van boven

"of" voor "althans" kan worden weggelaten

p.11, laatste alinea, eerste regel

spelfout in nietsontziende

11

p.14, derde alinea
Yarubi dient wsl. Yaqubi te zijn

p.16, derde alinea
"Uit informatie van onder meer Amnesty ...": Waarom wordt hier expliciet naar de bron verwezen? De bronvermelding kan ook in de voetnoot gebeuren, zoals in de rest van het a.b. gedaan wordt.

p.17, noot 25
(Betreft de plaatsing van de noot.) De inhoud van deze noot sluit beter aan bij de zin daarvoor.

p.17, noot 26, laatste regel
i.p.v. "worden" "werden" gebruiken

p.17, noot 27, tweede regel
spelfout in Shashdarak

p.17, noot 27, voorlaatste regel
"International's" i.p.v. "Internationals"

p.18, noot 29, laatste alinea
i.p.v. "Buiten Kabul ..." beter spreken van "Behalve met betrekking tot Kabul ...."

p.18, noot 31
"Ook buitenlandse gevangenen en terdoodveroordeelden ..": Indien buitenlandse niet op de terdoodveroordeelden slaat, deze groepen omdraaien qua volgorde.
Voorts zou deze zin en de daarop volgende in de verleden tijd dienen te worden geplaatst. Derhalve "gevangen zijn gehouden" i.p.v. "gevangen worden gehouden" en "...in de gelegenheid zijn geweest gelucht te worden" i.p.v. "...gelucht worden."

11

p.19, noot 31, eerste regel
"...bedoeld zou zijn geweest.." i.p.v. "..bedoeld zou zijn.."

p.19, noot 32, vijfde regel van boven
"werden" i.p.v. "worden"

p.23, tweede alinea, laatste regel
"had" i.p.v. "hadden"

p.23, laatste alinea, vijfde en vierde regel van onder
spelfout in "konden" en "executeren"

p.25, vijfde alinea, laatste regel
einde zin afsluiten met punt